

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

OSLAVA POSVÍCENÍ VE STŘEDOČESKÉ VESNICI POHLEDEM
AKTÉRŮ

Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Praha 2015

Radka Titzová

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12. 5. 2015

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Miloslavě Turkové, CSc., za ochotu a čas, který věnovala vedení mé bakalářské práce. Také za cenné a připomínky, které mi po celou dobu poskytovala. Dále bych chtěla poděkovat pí. Heleně Sokolové, autorce kroniky obce Tuchlovice, za poskytnutí důležitých informací o posvícení.

Obsah

1. Úvod	1
2. Metodologie.....	4
2.1. Cíl výzkumu	4
2.2. Výzkumná strategie	4
2.3. Techniky sběru dat	5
2.4. Výběr vzorku a prostředí výzkumu	6
2.5. Analytické postupy	7
3. Pojmy	8
3.1. Posvícení.....	8
3.3. Slavnost.....	10
3.4 Tradice	11
3.3 Výroční obyčej	12
3.4. Rituál	13
4. Charakteristika posvícení.....	15
5. Oslava posvícení v Tuchlovcích	19
5.1. Obec Tuchlovice	19
5.2. Oslavy posvícení v minulosti podle nejstarších pamětníků.....	21
5.3. Oslavy posvícení v současnosti.....	25
6. Pouť v Tuchlovcích	27
6.1. Pouť v minulosti.....	27
6.2. Pouť v současnosti	29
7. Posvícení pohledem aktérů	31
7.1. Oslavy v rodinném kruhu	31
7.2 Motivace k účasti na veřejné slavnosti	35
7.3. Proměna posvícenských oslav pohledem nejstarších informátorů	37
7.4. Pozitiva a negativa posvícenských oslav pohledem aktérů	40
7.6. Budoucnost posvícenských oslav pohledem nejmladších informátorů	42
8. Závěr	44
9. Prameny a literatura.....	46

10. Přílohy.....	1
Příloha č. 1.....	1
Příloha č. 2.....	3
Příloha č. 3.....	4
Příloha č. 4.....	9

1. Úvod

Ve své práci se budu věnovat oslavě posvícení ve středočeské vesnici Tuchlovice. V Tuchlovicích žiji od svého dětství a sama se každoročně posvícenských oslav účastním. Vždy s úžasem pozoruji lidi, kteří se na návsi scházejí. Jsou mezi nimi samotní obyvatelé Tuchlovic, ale i jejich příbuzní a přátelé, kteří se sem sjíždějí z daleka i z okolních vesnic.

I když by mnoho lidí mohlo posvícení považovat za obyčejný den, který není ničím výjimečný, pro mě výjimečným je. O posvícení se totiž schází celá naše rodina u jednoho stolu a po sytém a vždy výborném obědě, se všichni společně vypravujeme na návěs, kde probíhá veřejná slavnost. Lidé se smějí, povídají si s přáteli, které při procházce vesnicí potkávají. Prostě celý den má úplně jinou atmosféru. Zdá se, jako by se v tento den celá vesnice spojila, všichni společně oslavují, možná i na chvíli zapomínají na své starosti a užívají si veselí a radosti, která posvícenské oslavy provází. Konečně „slavnost je opakem všednosti a vybočením z rutiny všedního dne.“¹

I přes značný úpadek obyčejové tradice, ke kterému u nás docházelo zejména ve dvacátém století, řada tradičních proudů nadále trvá, a na některých místech dokonce dochází k jejich obnově. Podle V. Frolcové, je důležité neustále se věnovat výzkumu folkloru a obřadů, kterým přísluší určitý čas v kalendáři a slouží k rozlišení mezi dnem svátečním a dnem všedním a tuto problematiku neustále studovat.²

Přestože se toto téma může na první pohled zdát tradicionalistické, realita přelomu 20. a 21. století ho „posunuje mezi perspektivní předměty etnologického studia.“³ Obřadní folklór není v současné kultuře jevem pouze obecným, ale jde o jev „zvláštní, závislý na existenci pospolitosti (rodinné, lokální, skupinové, generační) a její kulturní tradice.“⁴

---

¹ Sokol, J.: Člověk a náboženství. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8886-4. s. 25.

² Frolcová, V.: Folklor a obřad v kalendářním cyklu. in Kultura - společnost - tradice: soubor statí z etnologie, folkloristiky a sociokulturní antropologie. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2005. ISBN 8085010712.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

Dle V. Frolce právě „symbolické myšlení a symbolické jednání, na němž je založena obřadní kultura,“⁵ patří k charakteristickým rysům lidského života, na nichž se projevuje kulturní pokrok.⁶

Výzkum v oblasti obřadního folklóru⁷ může přispět „obecnější problematice dějin kulturní komunikace v malých sociálních skupinách.“⁸

Poznatky z pozice člověka počátku 21. století ukazují, že obřadní kultura je pramenem, „v němž se koncentruje antropologický odkaz tradiční kultury.“⁹ Z oblastí těchto tradic lidové kultury stále přežívají některé archaické prvky v moderní společnosti a to i přesto, že nejsou jakkoli evokovány či organizovány zvenčí.¹⁰

Posvícení je výroční slavností, jež se každoročně koná na mnoha místech republiky a jejíž průběh nabírá různých podob a to s ohledem na tradice a zvyklosti, které se v daném regionu dodržují. Posvícení souvisí s dostavbou a především s posvěcením kostela ve vesnici. Je tedy na každém místě oslavováno v jinou dobu. Samotná oslava posvícení se, alespoň v podobě, v jaké se ustálila v posledních generacích, v zásadě neliší od pouti.^{11 12} Oslava posvícení je spojena také s přípravou tradičních jídel a s všeobecným veselím a k posvícení neodmyslitelně patří zábavní atrakce a prodejní stánky s různými dobrotami a „pout'ovým zbožím.“

Na počátku celé mé práce byla především zvědavost. V Tuchlovicích jsem prožila celé dětství a naše rodina posvícení slaví již po několik generací. S posvícenskou oslavou je spojena řada tradic a zvyků, které se v naší rodině neustále dodržují. Zajímalo mě ale, jak oslava probíhá v jiných rodinách. Pečou všichni koláče a jedí to samé co my? Slaví každá rodina posvícení stejně jako ta naše?

---

⁵ Frolec, V.: Čas života a obyčejová tradice in Čas života Frolec, V. Brno: Blok, 1985. ISBN 47-006-85 s. 18.

⁶ Tamtéž.

⁷ „Veškeré slovní, zvukové, hudební a divadelní projevy spjaté s lidovými obřady a obyčejí“ (Frolcová, V.: Folklor a obřad v kalendářním cyklu in *Kultura - společnost - tradice: soubor statí z etnologie, folkloristiky a sociokulturní antropologie*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2005. ISBN 8085010712. s. 78).

⁸ Tamtéž, s. 76.

⁹ Tamtéž, s. 106.

¹⁰ Tamtéž. To platí jednoznačně i pro mnou studovanou oslavu posvícení v jedné konkrétní vesnici.

¹¹ Langhammerová, J.: Lidové zvyky: Výroční obyčeje z Čech a Moravy . Praha: Lidové noviny, 2004, ISBN 80-710-6525-0. s. 205.

¹² Podobnost těchto dvou slavností je především ve „stanovení data konání, odvozeného z příslušnosti k místní farnosti a hlavně v prožívání a stylu slavnosti v rodině a obci.“ (Langhammerová, J.: Lidové zvyky: Výroční obyčeje z Čech a Moravy . Praha: Lidové noviny, 2004, ISBN 80-710-6525-0. s. 205.). V této souvislosti se ve své práci budu krátce zabývat i poutí v Tuchlovicích.

Nešlo mi tedy pouze o to, jak toto období společně oslavují všichni lidé ve vesnici, ale důležitá pro mě byla také oslava, která probíhá v jednotlivých domácnostech.

V první části práce jsem se věnovala slavnosti obecně, samotné charakteristice a historii vzniku posvícení. V pochopení významu a starobylosti tradice posvícení mi pomohlo několik autorů, kteří se ve svých dílech věnují právě lidovým zvykům a tradicím. Dále jsem se zaměřila na oslavu posvícení v Tuchlovicích, přičemž jsem informace čerpala nejen z dostupných materiálů, které se k Tuchlovicím vážou, ale i z vyprávění obyvatel, kteří si vzpomínají, jak posvícení vypadalo dříve.

Ve druhé části jsem se zaměřila na pohled samotných aktérů, tedy obyvatel Tuchlovic, kteří se posvícenských oslav pravidelně účastní a jsou jejich součástí. Zajímalo mě nejen, jak vnímají oslavy, které probíhají na návsi, ale především to, jak toto období prožívají ve své rodině.

2. Metodologie

2.1. Cíl výzkumu

Tématem mé bakalářské práce je oslava posvícení ve středočeské vesnici Tuchlovice. Zajímal mě ovšem nejen samotný průběh společné oslavy ve vesnici ale také to, jakou podobu má oslava posvícení v jednotlivých rodinách. Snažila jsem se zachytit pohled více generací, abych tak mohla sledovat jejich reflexi proměny charakteru posvícenských oslav a také proměny jednotlivých tradic, které se v rodinách v rámci posvícení udržují.

Ve své práci se tedy věnuji samotné posvícenské slavnosti, jejímu konání, průběhu a všem přípravám s ní spojených, a to vše pohledem samotných aktérů. Hlavním cílem je reflexe lidí, kteří se pravidelně stávají součástí posvícenského veselí a jeho příprav.

2.2. Výzkumná strategie

Jelikož mě v práci zajímal emický¹³ pohled na oslavu posvícení v Tuchlovicích, jako výzkumnou strategii jsem zvolila kvalitativní výzkum.¹⁴ Šlo mi především o to zkoumaný problém pochopit a hlouběji mu porozumět,¹⁵ a proto se mi právě kvalitativní typ výzkumu jevil jako nejvhodnější. Snažila jsem se zachytit pohled samotných aktérů na oslavu posvícení. Zajímalo mě, jak oni sami prožívají tento sváteční den, jaký mu přiřkládají význam a co je pro ně na posvícení tím nejdůležitějším.

---

¹³ „*Emický pohled zachycuje výzkumný problém očima účastníků.*“ (Škvaříček, R. – Šedová, K. a kol.: Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Pravidla hry: Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. s. 18.).

¹⁴ V rámci kvalitativního výzkumu „*výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“ (Hendl, Jan: Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2012. 3.vyd. ISBN 978-802-6202-196. s. 48.

¹⁵ Silverman, D.: Ako robiť kvalitatívny výskum. Bratislava: Ikar, 2005. 3. vyd. 80-551-0904-4. s. 20.

Výhodou kvalitativního výzkumu je, že poskytuje možnost získat „hloubkový popis případu“¹⁶ Výzkumník v rámci kvalitativního výzkumu „vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí induktivní a deduktivní závěry.“¹⁷

Dalším důvodem, proč jsem si jako výzkumnou strategii zvolila právě kvalitativní typ výzkumu, je skutečnost, že jsem se ve svém výzkumu zaměřila pouze na menší vzorek lidí, věnovala jsem se konkrétní události na konkrétním místě. Šlo tedy o „specifickou situaci a prostředí.“¹⁸

2.3. Techniky sběru dat

Data jsem sbírala pomocí rozhovorů. Šlo o spojení narativního a polostrukturovaného rozhovoru. Na začátku jsem informátory nechala vyprávět o tom, jak u nich v rodině probíhá posvícení a následně také o tom, jakou podobu má oslava, probíhající na návsi. Jelikož se v průběhu rozhovoru většina informátorů o těchto tématech rozpovídala a zodpověděla i řadu původně plánovaných dílčích otázek, dále jsem jim mohla pokládat již jen doplňující dotazy. Jako nahrávací zařízení jsem použila mobilní telefon, který se v průběhu výzkumu osvědčil jako velmi plnohodnotná náhrada diktafonu.

Otázky jsem formulovala tak, aby byly pro informátora co nejvíce srozumitelné. Také jsem po celou dobu rozhovoru brala ohled na věk, pohlaví a celkové rozpoložení informátora. Snažila jsem tedy se nepokládat otázky, které by pro něho mohly být jakýmkoli způsobem nepříjemné. Přitom jsem ale informátorovi poskytovala co možná největší volnost, aby se mohl sám rozpovídat a projevil tak, co pro něj má největší význam.

S každým informátorem jsem hovořila o stejných tématech. Dílčí otázky se poté odlišovaly pouze s ohledem na věk daného respondenta a tedy i na jeho reflexi oslav v minulosti. Také bylo občas nutné otázky upravit podle toho, kam se rozhovor ubíral.

Volbu místa a času konání rozhovoru jsem nechávala na informátorovi. Většinou jsme se tedy scházeli v domě samotného informátora, jelikož to bylo pohodlné jak pro něj, tak pro mne.

---

¹⁶ Tamtéž, s. 51.

¹⁷ Hendl, J.: Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2012. 3. vyd. ISBN 978-802-6202-196. s. 48.

¹⁸ Gavora, P: Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. 3. vyd. ISBN 978-80-7315-185-0. s. 184.

Všichni informátoři žijí v Tuchlovicích, nebyl pro mne tedy problém, v jejich domově je navštívit. Každého informátora jsem nejprve seznámila s tématem a cílem mého výzkumu a v neposlední řadě také s etickými otázkami výzkumu, upozornila jsem ho tedy taky, že může v jakémkoli okamžiku od rozhovoru odstoupit. Následně jsem je požádala o souhlas s nahráváním našeho rozhovoru. Vše tedy probíhalo v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb.

Po ukončení rozhovoru jsem se ještě informátorů doptávala na důležité detaily, jako je věk, povolání apod. V průběhu provádění výzkumu jsem se setkala s velkou ochotou informátorů, kteří vřele odpovídali na veškeré mé otázky. Na těch nejstarších informátorech bylo dokonce znát, že rádi zavzpomínají na oslavy posvícení v dobách, kdy byli malými dětmi.

2.4. Výběr vzorku a prostředí výzkumu

Zajímalo mě především, jak posvícení oslavují celé rodiny, a tak jsem se zaměřila právě na ně. Šlo tedy o „předem stanovenou strukturu výběru,“¹⁹ protože jsem věděla, že informace, které pro svůj výzkum potřebuji, získám pouze od lidí, kteří žijí v Tuchlovicích a posvícení již po nějakou dobu slaví. Vybrala jsem si pět rodin, které pochází z Tuchlovic nebo zde stále žijí. Jelikož jsem nechtěla získat pohled pouze jedné generace, ale chtěla jsem svůj výzkum vést napříč generacemi, vybírala jsem informátory tak, aby byly zastoupeny alespoň dvě generace a abych tak získala pohled mladších i starších lidí.

V každé rodině jsem vždy vybrala tři informátory, aby byly zastoupeny tři věkové kategorie. Nejmladšími se tedy stali lidé ve věku 18-30 let, dalšími byli lidé ve věku 40-55 a posledními, zástupci nejstarší generace se stali informátoři ve věku od 65 let a výše. Tyto lidi jsem dopředu oslovila a domluvila si s nimi schůzku, abych tak mohla rozhovor provést. Většinou jsem se zástupci rodiny hovořila v jeden den, aby výzkum nebyl tak časově náročný.

---

¹⁹ Hendl, J.: Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2012. 3. vyd. ISBN 978-802-6202-196. s. 149.

Informátory jsem si při přepisování rozhovorů očíslovala od 1-15²⁰ a to v závislosti na pořadí, ve kterém jsem rozhovory prováděla, taky jsem si vždy stanovila označení pro každou rodinu, abych v získaných datech neměla zmatek. Do závorcky jsem si tedy ke každému informátorovi ještě napsala číslo rodiny, do které patří (rodina 1-5).

2.5. Analytické postupy

Rozhovory jsem po nahrání na mobilní telefon převedla do písemné podoby, provedla jsem tedy tzv. doslovnou transkripci,²¹ přičemž jsem rozhovory nijak neupravovala, a to ani po jazykové stránce. Nahrané rozhovory jsem nejprve převedla z mobilního telefonu do počítače. K následnému přepisování jsem poté využila program Listen N Write, který mi umožnil jednotlivé rozhovory volně přetáčet a pozastavovat, což usnadnilo mou práci.

Jednotlivá data, která jsem získávala z rozhovorů, jsem průběžně analyzovala, abych tak mohla předběžné závěry využít k doplňování otázek v ještě neuskutečněných rozhovorech. K závěrečné analýze získaných dat jsem využila tzv. rámcovou analýzu, jež vychází z témat kategorií, které se píší do tabulky, což mi usnadnilo organizaci a následné vyhodnocení dat.²² Nejprve jsem tedy získaná data roztřídila a zredukovala,²³ následně jsem si je rozčlenila do jednotlivých témat a podtémat. Pro každé z hlavních témat jsem si vytvořila tabulku, v níž jednotlivým podtématům náležel jeden sloupec. Do takové tabulky jsem poté zaznamenala získaná data, vztahující se k jednotlivým tématům.

---

²⁰ Viz příloha- charakteristika informátorů.

²¹ „*Transkripce se nazývá proces převodu mluveného projevu z interview nebo ze skupinové diskuse do písemné podoby. Mluvený projev lze převést také do literárního opisu, který zachovává dialekt pomocí normální abecedy.*“ (Hendl, J.: Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2012. 3. vyd. ISBN 978-802-6202-196. s. 208).

²² Tamtéž, s. 218.

²³ Tamtéž, s. 217.

3. Pojmy

Posvícení je lidovým zvykem, který vždy zaujímal významné místo v kalendářním cyklu nejen českého venkova. Většina lidí jistě zná pojmy jako posvícení a pouť. Ne každý ale už ví, jaký původ a skutečný význam tyto pojmy mají. Snažila jsem se tedy zmapovat vývoj slova „posvícení,“ jak jej zobrazují odborné slovníky od roku 1867 až po ty nejnovější.

3.1. Posvícení

Riegerův slovník naučný, vydaný roku 1867, zmiňuje posvícení jako „výroční slavnost na památku posvěcení chrámu.“²⁴ V církvi se tento křest slaví již od 9. století a obyčejně připadá na podzimní období. V posvícení jsou ale i dvě „stránky pohanské: jednak je to poslední slavnost zážinek, jednak slaví se ukončení léta a počátek počasí zimního. Proto slavívalo a slaví se ještě místy jako každý hod veliký po tři dni.“²⁵

V Příručním slovníku všeobecných vědomostí, z roku 1887, se dozvídáme, že posvícení je „starobylý obyčej, jenž záležel v posvěcení plodin rolních na sklonku léta.“²⁶ Tento obyčej se následně proměnil ve „výroční církevní slavnost posvěcení chrámu, což však s výroční památkou sv. patrona nesouhlasí, neboť tato slove obecně pouť.“²⁷ Také se dočítáme o tzv. císařském posvícení, kdy „císař Josef II. nařídil, aby se odbývalo všeobecné posvícení tu neděli po sv. Havle, místo všech ostatních, avšak nařízení toto se neujalo.“^{28 29}

Ottův naučný slovník, z roku 1903, pojednává o posvícení jako o „výroční podzimní slavnosti na památku posvěcení chrámu.“³⁰ Posvěcení se vyvinulo z pohanského zvyku oslavovat šťastnou sklizeň a příchod zimy.³¹

---

²⁴ [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: [http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowUnit.do?id=7766&author=.](http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowUnit.do?id=7766&author=)

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Rank, J.: Příruční slovník všeobecných vědomostí. Praha: F. Kytka, 1887. s. 634.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Ve výsledku se pak na řadě míst slavila posvícení dvě: místní a to císařské (Langhammerová, J.: Lidové zvyky: Výroční obyčeje z Čech a Moravy. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-710-6525-0. str. 206).

³⁰ Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí/20. svazek. Praha: J. Otto, 1903. s. 315.

³¹ Tamtéž.

V Masarykově slovníku naučném, z roku 1931, se dočteme o posvícení jako o „ podzimní výroční slavnosti na památku posvěcení místního chrámu, spojené s různými lidovými zábavami.“³² Také se zde dozvídáme něco o císařském posvícení, tedy „jednotném posvícení, které roku 1787 nařídil císař Josef II., aby se zamezilo, zejména na venkově, častému a nákladnému oslavování posvícení (koná se v neděli po svátku sv. Havla, v říjnu)“³³

Také v Ilustrovaném encyklopedickém slovníku z roku 1981 se můžeme dočíst, že posvícení i hody, jsou „výroční slavností konanou na památku posvěcení kostela.“³⁴ a že vedle dožínků se podzimní posvícení vžilo „jako oslava ukončení sklizně zemědělského roku.“³⁵ Tento slovník také zmiňuje nejistý křesťanský původ posvícení a uvádí, že posvícení „patrně souvisí s předkřesťanskými zemědělskými kultury.“³⁶

Velký slovník naučný, z roku 1999, zmiňuje posvícení jako slavnost na památku posvěcení kostela.³⁷

Novodobý Slovník současné češtiny, z roku 2011, spojuje posvícení především se zábavou, která je součástí této události. Posvícení označuje za „ tradiční slavnost s hostinou a zábavou, původně pořádanou na paměť posvěcení místního kostela.“³⁸

Lze konstatovat, že starší slovníky pojem posvícení vykládají ve dvou rovinách a to jak v rovině světské, tak i v rovině církevní. Zmiňují se tedy o posvícení v souvislosti s posvěcením místního kostela, ale současně i v souvislosti s oslavou ukončení sklizně. Naproti tomu novodobé slovníky, v souvislosti s posvícením, kladou větší důraz na oslavu a zábavu, která je s touto slavností spojena a církevní význam posvícení zmiňují až v druhé řadě.

---

³² Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí Sv. 5., N – Q. Praha: Československý kompas, 1931. s. 910.

³³ Tamtéž.

³⁴ Ilustrovaný encyklopedický slovník II. díl. Praha, Academia 1981. ISBN 21-080-81. s. 927.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Velký slovník naučný m/ž. Praha: DIDEROT, 1999. ISBN 80-902-7231-2. s. 1157.

³⁸ Slovník současné češtiny: správně česky. Brno: Lingea, 2011. ISBN 978-80-87471-27-2. s. 591.

Podobně je tomu i u „poutí,“ kdy ji starší slovníky vykládají především jako „cestu konanou na jiné místo mimo farnost v úmyslu náboženském.“³⁹ a zdůrazňují tak především náboženský podtext tohoto pojmu. Současné slovníky pak, stejně jako u posvícení, vyzdvihují oslavu, která je s poutí spojena a označují ji za „tradiční výroční slavnost se zábavou (v den svátku světce, jemuž je zasvěcen kostel).“⁴⁰

3.3. Slavnost

Slavnost slouží především k „přerušení každodennosti, jako prostředek rytmizace běhu roku, průběhu lidského života a jako narušení stereotypů všedního dne.“⁴¹ Všedním je to, co se dělá každý den. Každý člověk se denně musí starat o to, aby uspokojil veškeré své potřeby, aby měl co jíst, nebo chodit do práce, aby si na své živobytí vydělal.⁴²

Na rozdíl od všedního života, jenž se odehrává v rodině a věnuje se především jejím starostem, sváteční život je odjakživa společný a veřejný. Účast na slavnostech, které v rámci svátečního života probíhají, je pro všechny členy společenství povinná a to nejen zvenčí, ale i proto, že jim samým na nich velmi záleží.⁴³ Slavnost také slouží k potvrzení vlastní identity, akcentace významných okamžiků života a zároveň jako prostředek, jak získat klid a čas potřebný k tomu, aby člověk zvládl a vydržel krizové životní situace.⁴⁴

Téměř vždy se slavnosti pořádají za účasti většího počtu osob. Patří k nim lidové veselice i čistě soukromé události, které jsou veřejnosti uzavřené. Slavnost je také často spojena s konzumací jídla a pití, a tak má někdy ráz slavnostní hostiny nebo oběda.⁴⁵

---

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Pešek, J.: Slavnost jako téma dějepisného zkoumání in Documenta Pragensia XII/ Pražské slavnosti a výstavy: sborník příspěvků z konferencí Archivu hlavního města Prahy 1989 a 1991. Praha, 1995 ISSN 0231-7443. s. 8.

⁴² Sokol, J.: Člověk a náboženství. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8886-4. s. 36.

⁴³ Tamtéž, s. 39.

⁴⁴ Pešek, J.: Slavnost jako téma dějepisného zkoumání. Documenta Pragensia XII/ Pražské slavnosti a výstavy: sborník příspěvků z konferencí Archivu hlavního města Prahy 1989 a 1991. Praha, 1995. ISSN 0231-7443. s. 9.

⁴⁵ Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. 2001- [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Slavnost>.

Slavnost slouží nejen k vybočení ze všednosti, ale je také prostředkem k rytimizaci života.⁴⁶ Komunita, která nedokáže zachovat alespoň minimum svých rituálů a slavností, se hroutí a zaniká.⁴⁷

3.4 Tradice

Termín tradice se začal používat v české odborné literatuře až od 19. století. Dříve se používaly spíše termíny jako „předávání kulturních hodnot“ nebo „dědictví minulosti.“⁴⁸ Dnes označují etnografové a folkloristé termínem tradice vše, co je v oblasti tzv. lidové kultury předmětem přenosu kulturních informací z generace na generaci.⁴⁹

J. Kandert definuje tradici následovně: „Tradice v etnologickém chápání odkazuje na soubory jevů, případně na celé kultury, o nichž se předpokládá, že doba jejich vrcholné existence a rozkvětu leží v minulosti, které však nějakým způsobem dožívají v současnosti – ovlivňují současnou kulturu či společnost a jsou její součástí.“⁵⁰ Tradice je, dle jeho slov, souborem jevů, které mají svůj počátek a konec, tyto soubory se však neustále obměňují.⁵¹

Václav Frolec chápe obyčejovou tradici jako „etnokulturní tradici, jež obsahuje zděděné sociální informace a také spojuje minulost se současností.“⁵²

Tradice mají, stejně jako rodinné obyčeje, především kolektivní charakter. K jejich znakům patří také „sankcionovaná, normativnost, spontánnost, relativní stabilita, vývojová a výrazový synkretismus.“⁵³ Obřadní i obyčejové tradice vždy výrazně podporovaly snahu o integraci a upevňování vnitřních vztahů mezi členy každého společenství.⁵⁴

---

⁴⁶ Pešek, J.: Slavnost jako téma dějepisného zkoumání in Documenta Pragensia XII/ Pražské slavnosti a výstavy: sborník příspěvků z konferencí Archivu hlavního města Prahy 1989 a 1991. Praha, 1995. ISSN 0231-7443. s. 8.

⁴⁷ Tamtéž, str. 10.

⁴⁸ Krupková, J.: Tradice a etnografie: k úloze tradice ve vývoji kultury. Praha: Karolinum, 1991. ISSN 0567-8307. s. 26.

⁴⁹ Tamtéž, s. 64.

⁵⁰ Kandert, J.: Poznámky k výzkumu chápání „tradice“. Praha: Český lid, 1999. ISSN 0009-0794. s. 199.

⁵¹ Tamtéž, s. 200.

⁵² Frolec, V.: Čas života a obyčejová tradice in. Frolec, V.: Čas života. Brno: Blok, 1985. ISBN 47-006-85 s. 18.

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Navrátilová, A.: K společenskému významu rodinných obřadů a obyčejů in Frolec, V.: Čas života. Brno: Blok, 1985. ISBN 47-006-85. s. 45.

Vznik tradice je podmíněn především aktivní činností, přičemž dochází k neustálému vědomému hodnocení. Výsledkem takového hodnotícího procesu může být buď uchování tradice nebo vyřazování určitých jevů z její dosavadní podoby, přičemž určující je to, zda se některou z těchto možností dosáhne uspokojení společenské potřeby. Důležitou vlastností tradice je sice její dlouhodobá stabilita, ale i tak se tato tradice postupně mění a vyvíjí v souvislosti s přizpůsobováním se novým společenským podmínkám.

Tradici nelze ztotožňovat přímo s minulostí, neboť potřebuje žijícího nositele, v minulosti má tradice pouze kořeny, ale svou vlastní existencí je to jev spjatý s přítomností.⁵⁵

Tradice však není spjata pouze se společenským vědomím. Některé tradice mohou být individuální a vázané pouze na jednotlivce, avšak historickou úlohu ve vývoji kultury má tradice zejména jako skupinový jev.⁵⁶

3.3 Výroční obyčej

„Společenské zvyky a obyčeje jsou v určité společnosti nebo společenství zavedené a více méně vyžadované vzorce jednání, které však nemají žádné vážnější zdůvodnění, praktické, mravní ani náboženské.“ Mají však jistý význam, jelikož právě jimi dávají lidé najevo, že patří do určité společnosti, na kterou se v jisté míře také mohou spolehnout.⁵⁷

Lidové obyčeje doprovázely život člověka o významných životních i pracovních příležitostech. Tím, že se spojovaly s přelomovými okamžiky v životě člověka i společenství, v rodině, ve výročním a pracovním cyklu, dodávaly těmto obdobím slavností ráz a proměňovaly je tak v lidové slavnosti a svátky.⁵⁸

Ve vesnické společnosti lidové obyčeje slouží jako jakýsi organizační prvek, jenž pomáhá v regulaci vztahů mezi lidmi v rodině, ve společenství samotné obce a při pracovních příležitostech. Reguluje také vztahy mezi mladými lidmi i vztahy mezigenerační. Důležitou složkou u lidových obyčejů je složka estetická. Ta je ale v poslední době většinou podřízena reprezentativním a zábavním funkcím.

⁵⁵ Krupková, J.: Tradice a etnografie: k úloze tradice ve vývoji kultury. Praha: Karolinum, 1991. ISSN 0567-8307. s. 36-108.

⁵⁶ Krupková, J.: Tradice a etnografie: k úloze tradice ve vývoji kultury. Praha: Karolinum, 1991. ISSN 0567-8307. s. 36-108.

⁵⁷ Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. 2001- [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Zvyk>.

⁵⁸ Tomeš, J.: Současné funkce lidových obyčejů a občasných obřadů in Frolec, V., Krejčí M., & Tomeš J.: Životní prostředí a tradice. Brno: Blok, 1975 ISBN 47-008-75. s. 156.

Tuto tendenci lze pozorovat i ve vývoji obřadního oděvu, divadelních složek, tanců, písní a vůbec slovesné složky.⁵⁹

Výroční obyčeje, které většinou vznikly z pohanských kultů, se dodnes udržely především proto, že se v nich dokonale spojují životní zájmy s přírodními představami. Pod slupkou církevní obřadnosti, měly výroční obyčeje zajistit především hospodářský zdar člověka.⁶⁰

Výskyt výročních obyčejů se však v současnosti regionálně různí, což je mimo jiné dáno také tím, že na mnoha místech chybí organizátoři, kteří by podněcovali obnovení a zachování tradice.⁶¹ Tato poznámka se však zřejmě vztahuje k takovým obyčejům, jako jsou například Máje, pro jejichž organizaci je zájem mladých lidí téměř nezbytný. Posvícení se však neustále udržuje, neboť tradice a zvyky s ním spojené se udržují v jednotlivých rodinách po dlouhou dobu a i mladí lidé se posvícení neustále účastní.

3.4. Rituál

„Rituály mají mnoho funkcí, a to jak na úrovni jednotlivce, tak celých skupin nebo společností. Dokážou zprostředkovat a vyjádřit city, řídit a prosazovat způsoby chování, podporovat nebo naopak narušovat status quo, vyvolávat změny nebo obnovovat soulad a rovnováhu.“⁶²

Rituál je jakýmsi vyjádřením lidského postoje k tomu, co nás přesahuje.⁶³ Jde o výkon víceméně neměnných poslopností formálních aktů a výroků, které si jejich účastníci nestanovili zcela sami.⁶⁴ S vykonávaným rituálem se vždy projevují emoce, ať už je to vzdor, radost nebo pocit vnitřního vyrovnávání. Jeho obsahem jsou psychologické, věrské či náboženské postoje člověka.⁶⁵

---

⁵⁹ Tamtéž, s. 160.

⁶⁰ Václavík, A.: Výroční obyčeje a lidové umění: mikrosociální sondy. Luhačovice: Atelier, 2010. 2. upr. vyd. ISBN 978-808-5948-745. s. 47.

⁶¹ Pavlicová, M.: Lidová kultura a její historicko-společenské reflexe: mikrosociální sondy. Brno: Ústav evropské etnologie Masarykovy univerzity, 2007. ISBN 978-802-5410-448. s. 91.

⁶² Bowie, F.: Antropologie náboženství. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3673-789. s. 147.

⁶³ Toncrová, M.: Etnokulturní tradice v současné společnosti. Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-808-7112-038. s. 23.

⁶⁴ Sokol, J.: Člověk a náboženství. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8886-4. s. 53.

⁶⁵ Pavlicová, M.: Lidová kultura a její historicko-společenské reflexe: mikrosociální sondy. Brno: Ústav evropské etnologie Masarykovy univerzity, 2007. ISBN 978-802-5410-448. s. 89.

Rituál slouží k zajištění správného, úspěšného, opakovaného provedení žádoucích činností pro spolehlivé dosažení cíle a napomáhá upevnění společenské organizace.⁶⁶

Posvícenské oslavy také probíhají jako jakýsi rituál, který má určitý řád a stanovená pravidla. Lidé se o posvícení schází a upevňují tak společenskou organizaci prostřednictvím společných oslav. Společenské vztahy jsou o posvícení upevňovány nejen se spoluobčany a přáteli, ale především s rodinnými příslušníky, kteří se pravidelně schází u oběda. I podoba jídla se řídí jistými pravidly, která jsou ustanovena tradicí a zvyky, jež se předávají po celé generace.

---

⁶⁶Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. 2001- [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ritu%C3%A1l>.

4. Charakteristika posvícení

Posvícení⁶⁷ se koná na podzim. Přesné datum oslavy posvícení ale různí místo od místa. V jednotlivých obcích totiž oslava probíhá v jinou dobu, která je určena datem, kdy byl posvěcen místní kostel nebo dnem, kdy má svátek patron kostela.⁶⁸ Při příležitosti posvěcení kostela, byl v každé vesnici stanoven jeden svatý patron kostela.⁶⁹ „V našich zemích byla posvícení nejčastěji spojována se svátky svaté Anny, svatého Václava, svatého Martina a svaté Kateřiny.“⁷⁰

Tradice této slavnosti je dodnes udržována především na vesnicích a v menších městech. Posvícení však v různých částech republiky nabírá rozličných podob a můžeme se setkat i s mnoha krajově specifickými tradicemi a zvyky, jež jsou s posvícenskými oslavami spojené. Tyto tradice a místně specifické zvyky se také projevovaly a stále projevují ve skladbě samotného jídla.⁷¹

Co je ale společné všem posvícenským oslavám na většině míst republiky, je hodování, kterému předchází příprava tradičních jídel, jako jsou koláče nebo pečené maso. Ve středověku bohatá hostina odrážela, jaká byla úroda, a tak se již v minulosti o posvícení bohatě hodovalo. I dnes se na stolech objevuje velké množství jídla, které je připraveno s tou největší péčí samotných hostitelek. Jiřina Langhamerová mluví o podávání pečené kachny a letošního vína jako o „přetaveném rituálu živé oběti.“⁷² V této souvislosti se tedy mluví o živých, krvavých obětech, které se právě o posvícení na mnoha místech konaly.

---

⁶⁷ „Na Moravě, konkrétně třeba na Slovácku, se posvícení říká hody a celý svátek organizuje tzv. stárek a stárka, tj. zvolený mládenec a dívka (od "starší (tovaryš)"). Na Horácku nebo Brněnsku se používají názvy stárek, stárková, místy k nim přistupují i mládek a mládková. Průběh hodů je spojen s řadou ceremonií, které probíhají v závazném sledu.“ (Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. 2001- [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Posv%C3%ADcen%C3%AD>).

⁶⁸ Blíže k určení data posvícení viz kapitola č. 3 „Pojmy.“

⁶⁹ Jde o tzv. patrocinium. „Tímto výrazem se označuje „ochrana, kterou poskytuje patron svému klientovi.“ V tomto případě jde tedy o ochranu, kterou svatý patron poskytuje kostelu. (Ottův slovník naučný: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Praha: J. Otto, 1903, s. 329).

⁷⁰ Vavřínová, V.: Průvodce svátečním časem. Úvaly: Albra, 2010. ISBN 978-807-3610-746. s. 60.

⁷¹ „Například na Sokolovsku se k posvícenskému obědu podávala jáhlová kaše s madlemi a rozinkami. Na Plzeňsku se zase místo malých posvícenských koláčků pekli tzv. skládanec nebo skládanec, což bylo koláčové těsto rozprostřené na celém plechu, na které se nanesla maková nádivka, poté se na ní dala další vrstva těsta, navrch se namazal tvaroh a kolem dokola kolem plechu upletl tříramenný copánek. Na závěr se celý koláč dozdobil hrozinkami a mandlemi“ (Bestajovsky.M.: Lidové obyčeje a nápady pro šikovné ruce. Brno: Computer press, 2004, ISBN 80-251-0415-X. s. 13).

⁷² Langhammerová, J.: Lidové zvyky: Výroční obyčeje z Čech a Moravy. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-710-6525-0. s. 210.

Mezi ně patřilo například „shazování kozla“ nebo „stínání kohouta,“ při němž mladíci soutěžili, kdo připravenou šavlí dřívě setne hlavu černému kohoutovi.⁷³ Je však pravda, že již od počátku 20. století se takové oběti v rámci posvícení nikde nepořádají.⁷⁴

Společný oběd je jednou z nejvýznamnějších součástí posvícenských oslav. Je totiž nejen příležitostí, jak se dobře najíst, ale také popovídat si s příbuznými, které dlouho neviděli. Některé rodiny totiž nebydlí v tak těsné blízkosti, aby se mohly pravidelně scházet, a proto se většinou setkávají pouze u takových příležitostí, jakou je právě posvícenský oběd.

Další významnou složkou oslavy posvícení je společná oslava ve vesnici. Ta většinou probíhá celý víkend, nejvíce lidí se ale na návsi objevuje právě v neděli, a to u příležitosti procházky po sytém obědě. Obyvatelé vesnice se schází na návsi, potkávají své známé, děti si užívají na zábavných atrakcích, a těm, kteří se posvícení nemohli zúčastnit, příbuzní a známí kupují památku v podobě perníkového srdce⁷⁵, jež se dá zakoupit hned v několika prodejních stáncích, které lemují samotné centrum vesnice.

Posvícení je velmi starou tradicí, jejíž počátky nejsou přesně známé. Víme ovšem téměř jistě, že samotná oslava posvícení úzce souvisí s dostavbou kostela ve vesnici. Jiřina Langhammerová uvádí, že „podle církevních pramenů a názorů jazykovědců je slovo „posvícení“ odvozeno od posvěcení- myšleno ve smyslu posvěcení místního kostela, na jehož výroční památku se slavnost koná.“⁷⁶

---

⁷³ Langhammerová, J.: Lidové zvyky: Výroční obyčeje z Čech a Moravy. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-710-6525-0. s. 210.

⁷⁴ „Stínání kohouta při slavnostech národních je nyní všude úředně zakázáno. Týž zákaz byl vydán proti krutému obřadu stínat pro zábavu hlavy zvířatům.“ (Zíbrt, Č.: Veselé chvíle v životě lidu českého. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 8070216247. s. 534).

⁷⁵ „Ve stánku většinou koupím perníkové srdce pro mámu a babičku. Je to taková tradice, že se vždycky něco kupuje rodičům a prarodičům.“ (informátorka 3- kuchařka, 19 let).

⁷⁶ Langhammerová, J.: Lidové zvyky: Výroční obyčeje z Čech a Moravy. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-710-6525-0. s. 206.

V 18. století došlo v posvícenských oslavách k jisté změně. V době, kdy panovník Josef II. v českých zemích zaváděl jednotný řád, stanovil také jednotné datum oslavy posvícení, které mělo platit pro všechny. Jelikož chtěl v zemi stanovit pořádek, určil datum 16. října, tedy den svátku sv. Havla, jako jediný možný termín, k němuž se vztahovala oslava posvícení. Lidé tedy vyhověli císaři a slavili „havelské“ posvícení v den, který Josef II. stanovil. Vedle toho, ale dále slavili posvícení tak, jak byli zvyklí dříve.^{77 78} Posvícení se tedy oslavovalo hned dvakrát do roka.

Z hlediska rustikální tradice bylo posvícení nezbytností, pouť radostí. Do časového pořádku vstupuje úmluva obyvatel. Poutě se drží v obci i okolí k tradicí vybranému svátku daného patrona jarního či letního kalendáře.^{79 80}

Především v době středověku se posvícení stalo jednou z nejvíce oblíbených slavností venkovského lidu. Tato slavnost se konala k příležitosti ukončení polních prací. Jelikož se samotné posvícení slavilo na podzim, znamenalo to, že téměř v každé domácnosti byla velká zásoba potravin, jako je mák, mouka, vejce atd.⁸¹ Vždy se tedy bohatě hodovalo a pilo. Oslava posvícení navíc předcházela adventu, tedy období, kdy se lidé postili. Posvícenská oslava byla spojována především s bohatým stolem a velkým množstvím pití a to hlavně proto, že právě posvícenská hostina představovala „poslední syté jídlo před obdobím čtyř týdnů trvajících předvánočního půstu.“⁸²

---

⁷⁷ Tedy podle posvěcení kostela v obci nebo podle svátku patrona kostela.

⁷⁸ Langhammerová, J.: Čtvero ročních dob v lidové tradici: Výroční obyčeje z Čech a Moravy. Praha: Petrklíč, 2007. ISBN 80-722-9171-8. s. 87.

⁷⁹ Langhammerová, J.: Čtvero ročních dob v lidové tradici: Výroční obyčeje z Čech a Moravy. Praha: Petrklíč, 2007. ISBN 80-722-9171-8. s. 86.

⁸⁰ „Pokud v obci není kostel nebo takto zasvěcená kaplička, drží se poutě s obyvateli sousední vesnice.“ (Langhammerová, J.: Čtvero ročních dob v lidové tradici: Výroční obyčeje z Čech a Moravy. Praha: Petrklíč, 2007. ISBN 80-722-9171-8. s. 86.).

⁸¹ Bestajovsky, M.: Lidové obyčeje a nápady pro šikovné ruce/ Podzim. Brno: Computer press, 2004. ISBN 80-251-0415-X. s. 12.

⁸² Vavřinová, V.: Průvodce svátečním časem. Úvaly: Albra, 2010. ISBN 978-807-3610-746. s. 59.

Právě od dob středověku se posvícení slavilo několik dní a někdy dokonce i týden. Přípravy ale začínaly několik dní před samotnou oslavou. Uklízel se dům a připravovalo se jídlo, které se o posvícení mělo objevit na svátečním stole. Dva dny před posvícením se zabíjela kuřata, kachny a husy. V rámci veškerých příprav muži také na návsi postavili vysokou ozdobenou májku, která měla sloužit jako „svědek a strážce nadcházejícího veselí.“⁸³ V sobotu se sousedům a známým rozesílaly posvícenské koláče, jako pozvánka na tuto slavnost.

Neděle byla o posvícení dnem hodování a samotné slavnosti. Celý den začínal obědem, při němž se rodina a příbuzní sešli u společného stolu. Oběd se většinou podával až po druhé hodině odpolední, kdy se rodina vrátila ze slavnostní mše. Na stole nesměly chybět různé koláče, husa nebo kachna se zelím, knedlíky, omáčky a především pivo na zapití. Lidé si u oběda povídali o tom, jaká byla úroda, o svatbách, o pohřbech, zkrátka o všem, co se za poslední dobu událo. Po obědě se lidé odebrali na požehnání do místního kostela. Z kostela se následně rovnou vypravili na náves, kde probíhala společná oslava provázená hudbou, tancem a všeobecným veselím.⁸⁴

---

⁸³ Bestajovsky, M.: Lidové obyčeje a nápady pro šikovné ruce/ Podzim. Brno: Computer press, 2004. ISBN 80-251-0415-X. s. 12.

⁸⁴ Tamtéž.

5. Oslava posvícení v Tuchlovicích

5.1. Obec Tuchlovice

Tuchlovice jsou vesnicí, jež tvoří hraniční oblast v jihozápadní části okresu Kladno. Katastrální území této vesnice je rozděleno na dvě části: Tuchlovice a Srby. Tuchlovice se rozkládají po obou stranách silnice, která je velmi rušnou spojnici mezi Prahou a Karlovými Vary. V současné době v Tuchlovicích žije okolo 2400 obyvatel.⁸⁵

První historická zmínka o Tuchlovicích pochází z druhé poloviny 13. století. Dokument z roku 1283 dokládá, že byly majetkem pánů z Michalovic. Samotné založení se přikládá jejich předkovi Beneši Okrouhlému z Markvartic, jehož tvrz se nacházela na záhadném hradišti Dobrá u Lán. Když zpusťla, nazvali ji Pustou Dobrou – stávala pravděpodobně v prostoru nad Větrnou strání nedaleko dnešní hájovny „Pustinka.“⁸⁶

Nejstarší stavbou v Tuchlovicích je právě kostel⁸⁷, jenž s posvícením bezprostředně souvisí. První zmínky o kostelu pochází z roku 1330. V roce 1350 dokonce byl i kostelem farním a v té době byla také zřejmě vysvěcen. Zsvěcen byl sv. Havlovi, a proto se posvícení v Tuchlovicích označuje jako „havelské“ a koná se vždy v neděli po jeho svátku, který připadá na 16. říjen. Kostel byl v pozdějších letech neustále rozšiřován a několikrát dokonce došlo i k jeho rekonstrukci. Nutnou přestavbu si kostel vyžádal po požáru, ke kterému došlo ve čtyřicátých letech devatenáctého století. Při této rekonstrukci byl kostel rozšířen a jeho věž byla zvýšena. Zajímavé je, že po každém takovém větším zásahu, jakým rekonstrukce bezpochyby je, musel kostel být vždy znovu vysvěcen.⁸⁸ V současné době se také kostel několikrát do roka stává dějištěm různých varhanních koncertů.

---

⁸⁵ Obec Tuchlovice. [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.ou-tuchlovice.cz/>.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Viz příloha- fotografie č. 1.

⁸⁸ Kronika obce Tuchlovice: psaná ručně od roku 1985 místním učitelem panem Václavem Chocholou, v současné době v zapisování do kroniky pokračuje jeho dcera pí. Helena Sokolová. Část kroniky, do roku 1995, je uložena ve Státním okresním archivu v Kladně, zbylá část kroniky je uložena na obecním úřadu obce Tuchlovice.

Konec 19. století byl pro Tuchlovice významný také zakládáním různých spolků. Z nichž nejstarším byl Sbor dobrovolných hasičů, jenž byl založen roku 1882, dále například vznikl Spolek vojenských vysloužilců (veteránů), který se zúčastňoval pouze císařských a církevních slavností. Tento spolek byl poté zrušen v roce 1918.

Co se týče sportovního vyžití, k zásadním změnám v tomto směru došlo až roku 1907, kdy byla v Tuchlovicích založena Tělocvičná jednota Sokol, v roce 1909 se poté ustavila Dělnická tělocvičná jednota Tuchlovice.

Roku 1906 také byl ustaven Dělnický klub cyklistů. Dalším důležitým počinem v oblasti sportu bylo až založení fotbalového klubu AFK Tuchlovice, k němuž došlo v roce 1928.

V Tuchlovicích se nachází hned několik kulturních center, jedním z nich je letní kino, které se každým rokem v květnu stává dějištěm významného folklórního festivalu pod názvem „Tuchlovická pouť.“⁸⁹ Dalším kulturním centrem je místní hospoda „Česká hospoda,“ jejíž součástí je i taneční sál, v němž se několikrát do roka konají různé plesy a taneční zábavy. Také kostel je významným centrem kultury, jelikož „vítá účinkující i posluchače na pravidelném už mnoho let pořádaném Tříkrálovém koncertu, konají se tu koncerty na podporu dárců kostní dřeně, vynikající byly koncerty Leony Peleškové, tuchlovické rodačky a současné operní pěvkyně působící v milánské opeře...“⁹⁰

V Tuchlovicích se nezapomíná ani na děti a jejich maminky. Najdeme zde totiž několik volnočasových organizací, jako jsou Jestřábi⁹¹ nebo Tuchlováček⁹² Ve vesnici je také mateřská a základní škola⁹³, k níž patří i velké atletické hřiště, které nabízí velké sportovní vyžití a to nejen místním žákům.

---

⁸⁹ „Jde o setkání souborů z Prahy, Středočeského kraje a dalších hostů. Pravidelně se festivalu účastní i soubory z jiných regionů republiky a zveme také soubory ze zahraničí, z nichž jeden bývá tradičně ze Slovenska.“ (Středočeský folklórní festival Tuchlovická pouť. [online]. [cit. 2015-03-05].

Dostupné z: <http://www.tuchlovickapout.cz/>).

⁹⁰ Obec Tuchlovice. [online]. 5. 3. 2015 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.ou-tuchlovice.cz/>.

⁹¹ Kmen Jestřábi je dětským oddílem, který působí v Tuchlovicích a ve Stochově od roku 1990. Tento oddíl patří do dětské organizace Liga lesní moudrosti, což je nezávislá samostatná organizace sdružující chlapce i dívky, muže i ženy každého věku se zájmem o woodcraft- výchovné hnutí, které vytyčil počátkem 20. století americký spisovatel, malíř, přírodovědec a pedagog Ernest Thompson Seton. (2015 Jestřábi. [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.jestrabi.net/index.php/o-nas>).

⁹² „Tuchlováček je nezisková organizace, která se stará o volnočasové aktivity dětí a to od miminek až po náctileté. Pořádá také spoustu veřejných akcí.“ (Obec Tuchlovice. [online]. [cit. 2015-03-05].

Dostupné z: <http://www.ou-tuchlovice.cz/>).

⁹³ Viz příloha- fotografie č. 3.

Ve vesnici je několik obchodů s potravinami. Dále zde najdeme ordinaci dětského i praktického lékaře, lékárnu, dům s pečovatelskou službou, cukrárnu a několik restauračních zařízení.

5.2. Oslavy posvícení v minulosti podle nejstarších pamětníků

V minulosti byla posvícenská oslava spojována především s jídlem a setkávání s rodinou. A jinak tomu nebylo ani v Tuchlovicích. Podle vzpomínek nejstarších pamětníků, dříve, tedy v 30. až 50. letech minulého století, trvalo samotné hodování i několik dní a velké množství jídla bylo samozřejmostí. Nechyběl „pocitivý“ drůbeží vývar, po němž samozřejmě následovala pečená husa, kterou bylo nutné dopředu pořádně vykrmit šiškami.⁹⁴ K pečenému masu se zpravidla podávalo zelí a knedlíky, nejčastěji houskové. Po tak náročné hostině následoval ještě dezert v podobě posvícenských koláčků plněných povidly, tvarohem, ořechy nebo mákem. V některých rodinách se vedle posvícenských koláčů podávala ještě jiná sladkost.⁹⁵

Po obědě se lidé z vesnice scházeli na návsi a společně se účastnili lidových veselí a tanečních zábav. V prodejních stáncích si mohli koupit různé sladkosti a dobroty, které většinou byly domácí výroby.⁹⁶ Stánků ani atrakcí však nebylo zdaleka takové množství jako dnes. Většinou se jednalo o jeden řetězkový kolotoč a několik houpaček. Později však postupně přibývaly zábavní atrakce různého druhu.

Při posvícenské oslavě šlo dříve spíše o vzácnou příležitost, kdy se setkávali všichni členové rodiny, kteří pocházeli z Tuchlovic, ale odstěhovali se někam jinam. Posvícení bylo tedy jakýmsi obdobím „*návratu domů, kdy se Tuchlovičtí rodáci vraceli ke svým rodičům, tedy na místo, kde vyrůstali.*“⁹⁷

---

⁹⁴ „Ty šišky byly většinou nějaký šrot, kterej se spařil, a malý holky dělaly šišky, ta se namočila, a huse se otevřel zobák a ta šiška se jí tam vecpala, museli jsme ale dávat pozor, aby nás nekousla.“ (informátor 4- důchodce, 92 let; rodina 2).

⁹⁵ „Jako dezert jsme jedli koláče a nějaké jiné sladkosti. Těch nebylo moc, jelikož maminka pečení moc nedala.“ (informátorka 1- důchodkyně 69 let; rodina 1).

⁹⁶ „Jezdili sem cukráři ze Srb, kteří vyráběli podomácku vyrobené bonbóny, jako karamely, mejdlíčka nebo fialky.“ (informátorka 1- důchodkyně 69 let; rodina 1).

⁹⁷ Informátor 4 -důchodce, 92 let; rodina 2

Oslava posvícení v minulosti trvala i několik dní. Hlavním dnem posvícení byla samozřejmě neděle, kdy se scházely celé rodiny a společně zasedaly u oběda. Večer se pak konala taneční zábava, které se účastnili především mladí lidé.⁹⁸ Pondělí bylo už od rána vyhrazeno spíše mužům a mrtvým kamarádům. Muži z vesnice se totiž v pondělí už od rána scházeli v hospodě na takzvanou „pěknou hodinku,“ při níž vzpomínali na zemřelé známé a příbuzné. V úterý se poté konala další taneční zábava, které se účastnili spíše starší obyvatelé obce a jež se označovala jako „sousedská.“⁹⁹

Oslava posvícení trvala opravdu dlouho, což dokazuje i fakt, že ještě následující pondělí se konalo takzvané „mladé posvícení,“ které bylo spojeno s další taneční zábavou, jíž se účastnili především mladí lidé.

„Pěkná hodinka“

K posvícenským oslavám v Tuchlovicích již od minulosti také neodmyslitelně patří tzv. „pěkná“ neboli „zlatá hodinka.“ V pondělí po posvícení se většina mužů z vesnice už od brzkých ranních hodin scházelo v hospodě, kde trávili téměř celý den. Vždy mě zajímalo, proč se vlastně „Pěkná“ dodržuje a proč se jí účastní jen muži? Dlouho jsem na tyto otázky hledala odpověď. Pomohla mi až kronikářka obce Tuchlovice a někteří respondenti, kteří o významu „pěkné hodinky“ něco věděli, ať už z vyprávění nebo ze svých vlastních vzpomínek.

Tradice „pěkné“ neboli „zlaté hodinky“ vznikla v souvislosti s úctou k zemřelým. Vždy po posvícenské neděli se muži vypravovali na hřbitov, kde zapálili svíčky za své zemřelé kamarády. Aby na ně hezky zavzpomínali, vydali se poté do hospody, kde si udělali takovou „pěknou hodinku“ a přitom vlastně uctili památku mrtvých kamarádů.

---

⁹⁸ „V neděli večer se vždy konala posvícenská taneční zábava, které jsem se jako mladá účastnila každý rok.“ (informátorka 1-důchodkyně, 69 let; rodina 1).

⁹⁹ „V úterý poté byla další taneční zábava, které se říkalo „sousedská.“ A za týden poté jsem, v neděli, mladí lidé chodili ještě na „mladé posvícení,“ kdy se taky tancovalo.“ (informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1).

Časem tato tradice však nabyla poněkud jinou podobu a zvyky s ní spojené se různě upravovaly. Muži se začali scházet v hospodě už od rána. Až do oběda zde popíjeli a někteří z nich tedy byli značně opilí. Po obědě, který se podával v hospodě, všichni vyšli ven, kde už čekala kapela, která je následně doprovázela na hřbitov. Čtyři muži vzali necky a do nich naložili jednoho z kamarádů, většinou to byl ten nejvíce opilý, a v doprovodu smuteční hudby se všichni vypravili na hřbitov. Mělo to značit jakýsi smuteční průvod, při kterém takzvaně vynášeli „pěknou“ (muže v neckách) na hřbitov. Tam zapálili svíčky za mrtvé, pomodlili se za ně a vrátili se zpět do hospody, kde pokračovali v pití. V odpoledních hodinách se k nim přidaly i ženy a začalo se tancovat a zpívat.

V Tuchlovicích se pěkná dodnes dodržuje a většina místních mužů se vždy v pondělí schází v jedné z Tuchlovských hospod. Dnes ale tento den vypadá trochu jinak. Muži¹⁰⁰ se vždy v osm ráno schází před hospodou a každý přináší něco k snědku, někdo nese chleba, někdo škvarky, prostě, aby bylo jídlo pro všechny. V hospodě jsou na každém stole rozsvíceny svíčky, které nesmí nikdo sfouknout. Ten, kdo svíčku, ať už omylem nebo schválně sfoukne, musí zaplatit „metr piv“ (asi 10 piv). V hospodě se všichni naobědvají a poté se společně vypravují na hřbitov, kde každý zapálí svíčku za mrtvé kamarády nebo příbuzné. Následně se vrací do hospody, kde za zvuku hudby stráví celé odpoledne. V dnešní době se k nim ale ženy už nepřipojují, neboť žádná taneční zábava se večer nekoná. Když už jsou někteří tedy muži značně opilí, vrací se domů.

---

¹⁰⁰ Pěkné se v Tuchlovicích zúčastní jak starší, tak i mladší muži, kteří již dosáhli plnoletosti.

„Pěkná v odborné literatuře“

Odborná literatura označení „pěkná“ nebo „zlatá hodinka“ vesměs neužívá. Ve starší literatuře se ale můžeme dočíst o mších konaných jako vzpomínka na mrtvé, které byly součástí posvícenských oslav¹⁰¹: „ Po hodech se brzy přibližuje zima a její starosti i radovánky. Dříve než se sčítuje s rokem, sluší se však vzpomenouti i těch, kteří odešli s tohoto světa v lepší a shůry pohlízejí na své potomky. Již o posvícení vzpomínali naši venkované všech zesnulých a sloužena bývala zvláštní mše za ně.“¹⁰² Následně se můžeme dozvědět, že ačkoli se i o posvícení vzpomínalo na mrtvé, tím hlavním dnem, který má být věnovaný především vzpomínce na zemřelé příbuzné a přátele, stále zůstávají „Dušičky“¹⁰³

V novější literatuře se však již dočítáme o aktu, který vzdáleně připomíná průvod na hřbitov, jenž se v rámci „pěkné“ koná dodnes i v Tuchlovicích: „V pondělí ráno se konala zádušní mše za zemřelé osadníky, po ní šli lidé v průvodu s knězem na hřbitov, kde se modlili u kříže a navštěvovali hroby svých zemřelých. Tato tradice se udržela až do 20. století.“¹⁰⁴

Do souvislosti s „pěknou“ neboli „zlatou hodinkou“ je dáována zábava, která se poté konala v místní hospodě, kde byly, stejně jako dnes v Tuchlovicích, na stole zapáleny svíčky, jako symbol duší zemřelých předků, „které podle staré lidové víry měly být přítomny, aby se mohly veselit společně se živými.“¹⁰⁵

Je tedy zřejmé, že v odborné literatuře je vzpomínka na mrtvé symbolizována především zádušní mší, po které následoval průvod na hřbitov. Novější literatura se zmiňuje i o zábavě v hospodě, která se blíží té, jaká dnes probíhá i v Tuchlovicích. Nenašla jsem však žádné zmínky o „ vynášení Pěkné“ ani podobném aktu. Nejspíše tedy jde o krajo­vý zvyk, který se neudržoval všude a který se již ani dnes v Tuchlovicích nedodr­žuje.

---

¹⁰¹ „Úcta k zemřelým provázela celé období posvícenské hojnosti, a to vzpomínkami i návštěvou hrobů.“ (Bahenský, F.: Velké dějiny zemí Koruny české. Praha: Paseka, 2014. ISBN 978-80-7432-442-0. s. 472).

¹⁰² Horák, J., Chotek, K. a Matiegka, J.: Československá vlastivěda/ Řada druhá: Národopis. Praha: Sfinx, 1937. s. 293.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Brouček, S., Jeřábek, R., Tyllner, L. a Holý, D.: Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1713-1. s. 782.

¹⁰⁵ Tamtéž.

5.3. Oslavy posvícení v současnosti¹⁰⁶

Oslava posvícení má v současné době trochu jinou podobu než dříve. Posvícení trvá obvykle dva dny, tedy sobotu a neděli. Muži si ještě tuto oslavu prodlužují o pondělí, kdy se někteří z nich dodnes účastní „pěkné hodinky.“ I přesto je dnes doba trvání posvícení kratší než v minulosti, kdy oslava posvícení trvala i celý týden. Oslava v samotných rodinách ale většinou probíhá v neděli a ve většině rodin začíná společným obědem, který se skládá hned z několika vydatných chodů. Někteří lidé, především ti, jež mají malé děti, si ale posvícení užívají už v sobotu, neboť ji většinou tráví na návsi, kde jsou každým rokem postaveny obrovské zábavní atrakce a stánky s různým zbožím. V sobotu večer se také v místní hospodě koná taneční zábava, jíž většinou navštěvují mladí občané.¹⁰⁷ Dříve obyvatelé mohli po setmění sledovat ohňostroj, ten se však v současné době již nepořádá.

Hlavní a důležitou součástí posvícení, která se udržela až do současnosti je především společné hodování, které je charakteristické velkým množstvím jídla a pití. I samotná skladba jídla se od té dřívější moc neliší. V mnoha rodinách se pečou malé nebo velké koláče s různými náplněmi, z nichž nejčastějšími jsou patrně povidla a tvaroh. K obědu se většinou podává nejdříve polévka, nejčastěji masový vývar, jako hlavní chod si lidé většinou pochutnávají na pečeném mase s knedlíkem a pije se pivo. Po tak vydatné hostině si zřejmě většina hostů povoluje opasky na kalhotách a jen ztěžka oddychuje. Těm, kteří mají malé děti, ale většinou moc času na odpočinek nezbyvá. Musejí se, k potěšení dětí, vydat na náves, kde mladší i starší lidé dovádějí na zábavních atrakcích. Často se při procházce vesnicí setkávají s přáteli a tak se zastavují a vyprávějí si s lidmi, které nějakou dobu neviděli.

---

¹⁰⁶ V této části vycházím z vlastního pozorování a současně i z výpovědi nejmladších účastníků posvícenských oslav.

¹⁰⁷ „Děti večer většinou odchází na zábavu. My jsme s manželem dřív taky chodili, teď už nějaký rok nechodíme, je to spíš pro mladý.“ (informátorka 2- učitelka v mateřské škole, 46 let; rodina 1).

Podoba oslavy, která probíhá na návsi, se však značně liší od podoby, kterou měla například před padesáti lety. Dnes je náves plná různých zábavných atrakcí¹⁰⁸, které se mnohdy svou pestrostí vyrovnávají Matějské pouti, jež se každým rokem koná v Praze. Prodejních stánků, které lemují náves, tam dnes také stojí podstatně více, než dříve. Dnes ale už stánky nelákají zákazníky na domácí a poctivé výrobky, ale spíše na pomíjivou šanci vyhrát nějakou plyšovou hračku či jinou nepotřebnou věc a utratit tak velké množství peněz.

---

¹⁰⁸ Viz příloha- fotografie č. 5-8.

6. Pout' v Tuchlovicích

V Tuchlovicích se každým rokem mimo oslavy posvícení koná také pout'¹⁰⁹. Oslava pouti probíhá dost podobně jako oslava posvícení. Lidé pečou koláče, schází se u společného oběda a poté se všichni vypravují na náves, kde vždy stojí několik zábavných atrakcí a velké množství prodejních stánků. V Tuchlovicích se ale pout' od posvícení přece jen liší. Právě o pouti se totiž v Tuchlovicích koná Středočeský folklórní festival, který již od roku 1994¹¹⁰ probíhá v letním kině v Tuchlovicích.

6.1. Pout' v minulosti

Tuchlovická pout' se slaví vždy v květnu po svátku svatého Floriána, kterému je zasvěcena kaplička¹¹¹, jež se nachází v horní části obce, zvané „Na Hradčanech.“

Sv. Florián, jemuž je kaplička zasvěcena, žil na počátku 4. století a byl plukovníkem v římském vojsku. Se svou posádkou tehdy působil v dnešním Rakousku. Jako horlivý křesťan, Florián veřejně vyznával svou víru. Za svůj veřejně projevovaný postoj byl bičován a později svržen z mostu s uvázaným kamenem na hrdle. Po své smrti byl jako mučedník prohlášen za svatého. Stal se také patronem hasičů, zedníků a kominíků.

Kaplička sv. Floriána v Tuchlovicích je spojována se jménem Jiřího Fingerhuta (Náprstka), jenž byl pradědečkem známého pražského mecenáše a vlastence Vojtěcha Náprstka. Jiří Fingerhut žil v jednom ze statků v Tuchlovicích, v němž choval svůj dobytek.

---

¹⁰⁹ V květnu roku 2015 se v Tuchlovicích bude konat jubilejní pout', jelikož to bude přesně tři sta let od doby, kdy byla postavena kaplička sv. Floriána (1715), která je Tuchlovskou poutí neodmyslitelně spojena. (Tuchlovické noviny z února 2015: Zpravodaj obecního úřadu, který informuje o životě v obci Tuchlovice a Srby. Redakce a grafická úprava: Lucie Lédlová).

¹¹⁰ Středočeský folklórní festival Tuchlovická pout'. [online]. [cit. 2015-03-19].

Dostupné z: <http://www.tuchlovickapout.cz/>.

¹¹¹ Viz příloha- fotografie č. 4.

Počátkem 18. století ve vesnici propukl dobytčí mor a Jiří měl velký strach, že přijde o všechna zvířata. Modlil se tedy k Bohu, aby jeho dobytek zachránil. Dobytek nakonec opravdu přežil a Jiří nechal na Hradčanech vystavit kapličku, jako díky za boží pomoc. Kaplička byla zasvěcena právě svatému Floriánovi, jelikož se po své smrti stal i ochráncem od ohně a morové pohromy.¹¹²

První pouť ke kapličce se konala v roce 1885, kdy bylo v celé vesnici a jejím okolí veliké a dlouhotrvající sucho. Z pera obyvatele vesnice, pana Nedvěda, se dochovala zmínka o suchu: „Byl již červen a od počátku roku kromě nepatrných srážek vůbec nepršelo. Země byla úplně vyschlá s nespočetně okoralými puklinami. Každý toužebně očekával déšť, ale ten se nedostavoval.“¹¹³ Lidé byli opravdu zoufalí, všichni se modlili, aby konečně zapršelo. V kostele se dokonce konaly bohoslužby za seslání deště. Na konci června se konalo slavnostní procesí ke kapličce sv. Floriána na Hradčanech. Tato pouť byla vedena místním farářem, panem Rudišerem. Účastnili se jí téměř všichni občané, včetně místních dobrovolných hasičů, jež jako svěřenci sv. Floriána doufali ve vyslyšení svých molítek. Když se dostali ke kapličce, farář vykonal pobožnost s molítkou za udělení potřebného deště, která trvala asi hodinu. Poté se ze Západu začaly objevovat tmavé mráčky, které postupně zčernaly. Procesí se vydalo k závěrečné molítkě do kostela, tam se ale už nedostalo. Cestu překazil silný déšť, který účastníky pouti zahnal do nejbližších přístřeší. Lidé byli za déšť vděčni jako nikdy předtím. Na tom náhlém dešti ale bylo ještě něco zvláštního. Pršelo totiž pouze nad Tuchlovicemi a nikde jinde nebylo po dešti ani památky. Mnozí lidé v této neobvyklé události viděli vyslyšení jejich prosby u kapličky. Od toho dne v Tuchlovicích pršelo již častěji a sucho už naštěstí vesnici více netrápilo.¹¹⁴

Tato událost dala podnět k pravidelným poutím ke kapličce svatého Floriána. První, již povolená pouť se konala 9. května 1886. Dopoledne se obyvatelé obce i cizí hosté ubírali ke kapličce. Hudba přitom vyhrávala Mariánské písně a zdejší okresní cestář, pan Korbel, doprovázel celou slavnost salvami z hmoždířů.

---

¹¹²Kronika obce Tuchlovice: psaná ručně od roku 1985 místním učitelem panem Václavem Chocholou, v současné době v zapisování do kroniky pokračuje jeho dcera pí. Helena Sokolová. Část kroniky, do roku 1995, je uložena ve Státním okresním archivu v Kladně, zbylá část kroniky je uložena na obecním úřadu obce Tuchlovice

¹¹³Kronika obce Tuchlovice: psaná ručně od roku 1985 místním učitelem panem Václavem Chocholou, v současné době v zapisování do kroniky pokračuje jeho dcera pí. Helena Sokolová. Část kroniky, do roku 1995, je uložena ve Státním okresním archivu v Kladně, zbylá část kroniky je uložena na obecním úřadu obce Tuchlovice

¹¹⁴ Tamtéž.

Po vykonaných církevních obřadech se kolem kapličky konala veselice, při níž vyhrávala kapela. K večeru se lidé scházeli dole v obci, kde se ve všech hospodách tancovalo dlouho do noci.¹¹⁵

Po mnoho let se obřad u kapličky udržoval, ale časem se na „tehdejší zázrak“ začalo zapomínat a oslavy se přesunuly pouze na návěs. Po druhé světové válce byla na farnosti pouťová procesí obnovena, ale ne na dlouhou dobu. Po roce 1950 se už procesí nekonala, ale byla zastoupena ve formě církevních obřadů v místním kostele. Samotná kaplička svatého Floriána řadu let chátrala a to až do doby, kdy ji některé místní ženy ve spolupráci s dalšími občany opravily a znovu vyzdobily. V nedávné době byla kaplička znovu opravena, a to jak zvenku, tak i uvnitř.¹¹⁶

6.2. Pout' v současnosti

V současné době se na historii vzniku pouti bohužel často zapomíná. Posvícení a poutě se, v podobě, jakou mají dnes, slavily už v době 1. republiky. Součástí obou slavností byla samozřejmě slavnostní mše v místním kostele, slavnostní oběd v každé rodině a celý den byl zakončen taneční zábavou v místní hospodě.

Dnes je oslava pouti i posvícení spojena především se stavěním zábavních atrakcí, jež se vždy dvakrát do roka objevují na návsi. Původně to bylo pouze pár kolotočů a houpaček a dnes se z toho stal jakýsi byznys, který je lákadlem především pro malé děti.

Zatímco původní pout' měla především společenský charakter, kdy se scházeli obyvatelé z celé vesnice a vypravovali se ke kapličce, aby se pomodlili a zajistili tak celé vesnici spokojený a šťastný život. Dnes je pout' spíše jakýmsi označením pro zábavu a hodování, které probíhá v rodinách a na návsi. Co se pravděpodobně nezměnilo, je jídlo, které se v době pouti objevuje na stolech. Na prostřené tabuli většinou nechybí pečené maso a především pout'ové koláčky.

---

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Kronika obce Tuchlovice: psaná ručně od roku 1985 místním učitelem panem Václavem Chocholou, v současné době v zapisování do kroniky pokračuje jeho dcera pí. Helena Sokolová. Část kroniky, do roku 1995, je uložena ve Státním okresním archivu v Kladně, zbylá část kroniky je uložena na obecním úřadu obce Tuchlovice.

Tuchlovická pouť je však jedním výjimečná a liší se od poutí v jiných vesnicích, a to Středočeským folklórním festivalem¹¹⁷, který se každý rok o pouti v Tuchlovicích koná. V současné době už tomu bude dvaadvacet let od doby, kdy se festival poprvé konal na počest výročí Národopisné výstavy v Praze.¹¹⁸

Od té doby se do obce pravidelně sjíždí několik folklórních souborů z Čech, Moravy ale i ze zahraničí, aby divákům předvedly lidové písně a tance z oblastí, odkud pocházejí. Pořadatelem festivalu je hlavně Unie folklórních souborů, dále soubor Čtyřlístek, jenž vznikl v nedalekém Novém Strašecí, a také obec Tuchlovice.

„Festival tradičně začíná pátečním odpoledním vystoupením v Kostele sv. Havla v Tuchlovicích. Hlavní páteční pořad vítá hosty festivalu v Kulturním centru v Novém Strašecí. Sobotní a nedělní odpoledne je pak vyhrazeno dospělým i dětským folklórním souborům. Po oba víkendové dny dopoledne vystupují soubory také přímo v centru obce. V sobotu večer bývá vždy večerní vystoupení některého ze souborů. V minulosti přijal pozvání například i profesionální soubor Ondráš, Hradišťan Jiřího Pavlici nebo Javory.“¹¹⁹

Středočeský folklórní festival je velkým lákadlem pro návštěvníky, kterými jsou samotní obyvatelé vesnice, ale i lidé ze vzdálenějších měst a vesnic. Právě tento festival totiž představuje možnost prohlédnout si nejen umění, ale i lidové kroje jednotlivých tanečních a pěveckých sborů z různých částí České republiky.

---

¹¹⁷ Viz příloha-fotografie č. 2.

¹¹⁸ „V 80. a zejména 90. letech se hovoří o národopisném hnutí, které vyústilo mimo jiné v uspořádání Národopisné výstavy československé v Praze. Národopisná výstava československá byla slavnostně otevřena 15. května 1985 a v zásadě byla rozdělena do čtyř tematických skupin.“ (Národopisná výstava československá a střední Čechy/ Katalog k výstavě konané v Roztokách u Prahy 3. 11.1994-12. 3. 1995. Praha: W-servis, 1994).

¹¹⁹ Středočeský folklórní festival Tuchlovická pouť.[online]. [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.tuchlovickapout.cz/>.

7. Posvícení pohledem aktérů

V rámci analýzy dat, které jsem získala prostřednictvím rozhovorů s informátory, jsem se věnovala několika tematickým okruhům oslavy posvícení, tak jak je reflektují oslovení informátoři. Jako první tematický okruh jsem stanovila podobu oslavy ve zkoumaných rodinách. V rámci druhého okruhu jsem se věnovala motivaci informátorů k účasti na veřejné slavnosti, probíhající na návsi. V třetím tematickém okruhu jsem zjišťovala, jak nejstarší účastníci reflektují proměnu posvícenských oslav od dob jejich mládí až do současnosti. Ve čtvrtém okruhu mě zajímalo, jaká jsou z pohledu informátorů negativa a pozitiva slavnosti. V posledním, a tedy pátém okruhu jsem se zaměřila na představy nejmladších informátorů o posvícenských oslavách v jejich budoucí rodině.

7.1. Oslavy v rodinném kruhu

Souhrně lze tedy konstatovat, že ve všech zkoumaných rodinách probíhá příprava i samotná oslava posvícení, až na malé odchylky, téměř stejně. Každá z informátorek, která se o posvícení ujímá role hostitelky, začíná posvícenské přípravy větším a pečlivým úklidem: „*No předtím do toho pátku gruntuju, no. Pak už na svátky neuklízím. Všechno to dělám na posvícení.*“¹²⁰ Práce hostitelek však úklidem zdaleka nekončí, důležitou součástí je především pečení posvícenských koláčů¹²¹, které téměř ve všech rodinách probíhá v pátek. Někdy je však den pečení posvícenských koláčů stanoven podle časových možností rodiny: „*Na posvícení chystáme koláče. Ty pečeme už v pátek, někdy i ve čtvrtek, podle toho, jak to časově vychází.*“¹²² Podoba a náplň do koláčů se však v jednotlivých rodinách mírně odlišují. V některých domácnostech se pečou koláče malé¹²³, někde si hostitelky nepatrně usnadňují práci a dělají koláče větší: „*Když ještě žila moje mamka, tak jsme dělaly menší. Teď s dcerou pečeme větší, tak že se vejdou na jeden plech čtyři, takže mají tak okolo deseti centimetrů.*“¹²⁴

¹²⁰ Informátorka 7- důchodkyně, 79 let; rodina 3.

¹²¹ Viz příloha-fotografie č. 9.

¹²² Informátorka 5- úřednice na finančním úřadě, 50 let; rodina 2.

¹²³ „*Pečeme malé koláčky, klasické posvícenské, takže jich vyjde asi 20 na celý plech.*“ (Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1).

¹²⁴ Informátorka 5- úřednice na finančním úřadě, 50 let; rodina 2.

Náplně v koláčích jsou různé, ale v žádné rodině nechybí náplň tvarohová, maková nebo povidlová. Některé hostitelky ještě přidávají náplně podle chutí rodinných příslušníků: „*Dělám malý koláče s různými náplněmi jako tvaroh, jablka nebo ořechy, ty v naší rodině mají největší úspěch.*“¹²⁵ Po pečení koláčů přichází na řadu další důležitá součást posvícení a to příprava nedělního oběda. Všechny hostitelky začínají s vařením už v sobotu, aby měly část práce hotovou: „*V sobotu si většinou něco poklidím, a když na nedělní oběd dělám svíčkovou, tak si jí v sobotu obdělám, abych toho v neděli neměla tolik.*“¹²⁶ Zatímco nejstarší informátorky mají celou sobotu plné ruce práce s přípravou na nedělní oběd, mladší členové některých rodin tráví sobotní odpoledne přípravou na taneční zábavu, která se večer koná v místním kulturním centru¹²⁷: „*V sobotu večer většinou s kamarády chodím na taneční zábavu, která se koná v Tuchlovicích na sále.*“

Po všech náročných přípravách nastává neděle, tedy den samotné oslavy. Některé hostitelky vstávají již brzy ráno, aby stihly připravit bohatý oběd,¹²⁸ jiné naopak už jen dodělávají poslední chody, které nestihly nebo nemohly uvařit dopředu: „*Potom v neděli se už dovaří jen knedlíky, dá se do trouby kachna a je vlastně hotovo, jelikož už mám většinou všechno připraveno ze soboty.*“¹²⁹ Jedna ze zkoumaných rodin se ještě před obědem vydává do kostela na mši, jelikož jsou všichni její členové věřící a návštěva kostela je pro ně samozřejmostí: „*Posvícenská oslava pro nás začíná tím, že dopoledne jdeme na mši do kostela, protože slavnost se koná tam – jde o výročí posvěcení.*“¹³⁰ Před polednem se v domě nejstarších informátorek setkává, mnohdy početné příbuzenstvo: „*Schází se celá rodina. Moje dvě dcery s manželi a dětmi a občas i jejich partnery. Ještě k nám na oběd chodí tchýně jedné z mých dcer, jelikož ona nás taky každý rok zve na posvícení. Dohromady se nás schází dvanáct.*“¹³¹

---

¹²⁵ Informátorka 7- důchodkyně, 79 let; rodina 3.

¹²⁶ Informátorka 1- důchodkyně 69 let; rodina 1.

¹²⁷ „*Jako důležitou součást posvícení vnímám i vždy vydařenou posvícenskou zábavu, kdy dojde taky na setkání s přáteli.*“ (Informátorka 12- referentka na ministerstvu financí, 24 let; rodina 4).

¹²⁸ „*V neděli ráno musím brzo vstávat, protože pro všechny vařím. Dělám polévku s játrovýma knedličkama, vařím svíčkovou nebo něco jiného, ale většinou je to svíčková. Dopoledne tedy strávím vařením, také připravuji chlebičky.*“ (Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1).

¹²⁹ Informátorka 7- důchodkyně, 79 let; rodina 3.

¹³⁰ Informátorka 13- fyzioterapeutka, 24 let; rodina 5.

¹³¹ Informátorka 1- důchodkyně. 69 let; rodina 1.

Všechny zkoumané rodiny, bez výjimky, si o svátečním obědě, pochutnávají na vývaru s játrovými knedlíčky. Jako další chod se pak ve většině rodin podává pečená kachna se zelím a knedlíkem.¹³² V jedné ze zkoumaných rodin si dokonce hosté mohou vybírat ze dvou chodů: „*Hlavní jídlo se vždy skládá ze dvou chodů, jelikož někteří členové rodiny jsou dost mlsní, tak aby si každý mohl vybrat. Podávám tedy svíčkovou na smetaně a kachnu nebo krůtu, to vše s houskovým knedlíkem.*“¹³³

Po obědě se ve všech rodinách popíjí káva a čaj a při tom si hosté pochutnávají na posvícenských koláčcích a někdy i jiných sladkostech, které hostitelky napekly. V průběhu oběda a následně i při požívání posvícenských koláčů si všichni rodinní příslušníci povídají a probírají, co se za poslední dobu událo: „*Po obědě následuje káva a posvícenské koláčky, a panuje prima atmosféra, všichni jsme rádi, že jsme se letos opět sešli a vypráví se, co kdo za poslední dobu zažil a co se změnilo.*“ Zjistila jsem však, že se většinou více hovoří v rodinách, jejichž členové nebydlí v jedné vesnici, a tudíž se nestýkají často.¹³⁴

Když se dopije káva nebo čaj, většina informátorů se v doprovodu zbytku rodiny vypravuje na návěs, kde probíhá veřejná oslava s atrakcemi a prodejními stánky. Někteří ze starších a dokonce i mladších členů rodiny¹³⁵ však návštěvu vsi vynechávají a zůstávají doma, aby mohli odpočívat po vydatném obědě: „*Já už do vsi nechodím. Dříve jsem se také šel podívat a popovídat s přáteli, ale dnes už jsem starý, špatně chodím a nedělá mi ani dobře ten randál, co na návěsi je. Já tedy čekám doma v klidu na ostatní, až se vrátí ze vsi.*“¹³⁶ Každá rodina do vsi chodí z jistého důvodu, někdo kvůli malým dětem, jiní zase jen tak pro potěšení.¹³⁷ Ať už jsou jejich důvody k procházce po, mnohdy hlučné návěsi, jakékoliv, většina informátorů si tuto příležitost nenechá ujít.

---

¹³² „*Tradiční oběd je kachna nebo husa se zelím a knedlíkem.*“

(Informátorka 10- důchodkyně, 65 let; rodina 4).

¹³³ Informátorka 1- důchodkyně 69 let; rodina 1.

¹³⁴ „*No při obědě tak různě povídáme, ale není moc co, protože se v týhle sestavě vidíme téměř každý den.*“ (Informátorka 5- úřednice na finančním úřadě; rodina 2).

¹³⁵ „*Chodili jsme tam hlavně kvůli dětem, když byly malé, aby si užily houpačky. Ted' my už nechodíme. Chodí jen babička s dětma, teda s vnoučatama.*“

(respondent 8- vychovatel ve věznici, 51 let; rodina 3).

¹³⁶ Informátor 4 -důchodce, 92 let; rodina 2.

¹³⁷ O tom více v tematickém okruhu, který se věnuje „motivaci k účasti na veřejné slavnosti.“

Poté, co se všichni vrátí ze vsi, schází se opět v domě, kde probíhal oběd, aby si dali společnou večeři. Ta je, opět bez výjimky, ve všech zkoumaných rodinách stejná, jak ostatně dokládá i výpověď 92letého důchodce, jehož dcera o posvícení hostí členy rodiny i v rámci večeře: „*Když se všichni zase sejdou doma, dcera smaží řízky a vyndá z lednice bramborový salát, který tuším, si už připravuje v sobotu. Sedneme si ke stolu a všichni si společně dáme večeři.*“¹³⁸

Po večeři si hosté ještě povídají a v některých rodinách se setkání protáhne až do pozdního večera: „*Takže si všichni dáme večeři a častokrát povídáme až do noci. Pak už jsou ale děti unavený a tak příbuzenstvo odjíždí domů a my s mámou vždycky ještě dlouho uklízíme.*“¹³⁹ Některé z informátorek, jež své příbuzné celý den hostí, ještě přibalují rodinným příslušníkům malou výslužku, aby si každý vzal něco dobrého domů: „*Většinou si ještě dáme víno nebo něco jiného k pití, popovídáme si a potom už všichni odchází a odjíždí domů. Často jim také nabalím nějaké jídlo s sebou, jelikož toho vždycky nadělám tolik, že bychom to ve dvou jedli ještě týden.*“¹⁴⁰

Je tedy patrné, že ve všech zkoumaných rodinách probíhá sváteční oběd a s ním spojená rodinná oslava, téměř stejně. A to bez rozdílu v generaci a vzdělání členů rodiny. Pokud se však nějaké odlišnosti objevují, jsou většinou dány rodinnou tradicí, která je v jednotlivých rodinách předávána po několik generací. Ale i takové tradice, které se v rodinách udržují mnohdy po velmi dlouhou dobu, nabírají novou podobu a postupně jsou upravovány podle potřeb a možností rodinných příslušníků. V dnešní době se připravám spojeným s posvícením, nevěnuje tolik času jako dříve, ale je patrné, že v některých rodinách je oslava posvícení stále významnou a nepostradatelnou tradicí, která udržuje rodinu pohromadě a oživuje pocit sounáležitosti.

---

¹³⁸ Informátor 4- důchodce, 92 let; rodina 2.

¹³⁹ Informátorka 6- studentka VŠ, 24 let; rodina 2.

¹⁴⁰ Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1.

Jelikož jsem také zjistila, že většina informátorů, tedy těch, kteří jsou ateisté, si neuvědomuje církevní původ této slavnosti, ale spíše přikládá vznik posvícení světským činnostem a oslavám, které byly spojovány s ukončením polních prací¹⁴¹, není ani divu, že v mnoha rodinách i dnes posvícení nabírá podobu slavnosti, která se vyznačuje především velkým množstvím jídla a společným hodováním, které v minulosti odráželo bohatost úrody.

7.2 Motivace k účasti na veřejné slavnosti

Většina informátorů se veřejné oslavy, která probíhá na návsi, účastní. Já jsem ale v rámci tohoto tematického okruhu chtěla zjistit, co je motivuje k tomu, aby se šli projít mezi prodejní stánky a atrakce.

Informátoři uváděli hned několik důvodů, proč se veřejné oslavy účastní. Ta část nejstarších informátorů, kteří mají ještě malá vnoučata, se do vsi vypravuje právě kvůli nim, jelikož tak chtějí dětem udělat radost a dopřát jim zábavu v podobě svezení na atrakcích. Většina z nich tedy nechodí do vsi, protože by se bez procházky po hlučné a přeplněné návsi neobešli,¹⁴² ale spíše asi si užili radost svých vnoučat a strávili s nimi tak více času: „*Ted' už bych do tý vsi radši nešla, ale chodím tam kvůli těm dětem, protože jim člověk alespoň může zaplatit ty koničky nebo koupit, co si přejou.*“¹⁴³ Ti ze starších účastníků, kteří již v rodině žádné malé děti nemají, berou návštěvu vsi spíše jako příležitost, jak se setkat se svými vrstevníky, které již dlouho neviděli: „*Většinou se tedy pojedeme po náměstí, koupíme si cukrovou vatu nebo nějakou sladkost a potkáváme tam různé lidi, kteří třeba jsou z Tuchlovic, ale odstěhovali se pryč a přijedou sem za rodinou nebo za známýma, tak si s nima vždy rádi popovídáme.*“¹⁴⁴ Jedna ze starších informátorek dokonce spojuje procházku po vsi s návštěvou hřbitova: „*Já s manželem se pak vždy vydávám na hřbitov, kde zapálím svíčku rodičům, kteří jsou zde pochovaní.*“¹⁴⁵

---

¹⁴¹ „No já si myslím, že jelikož je to havelský posvícení a je tady kostel sv.Havla, tak že je to spojený jako s tím, no. Ale úplně přesně to nevím. Myslím si, že to posvícení bylo v podstatě takový to, že kdysi skončily ty práce na polích, tak posvícení byla taková oslava tý úrody.“

(Informátorka 5- úřednice na finančním úřadě, 50 let; rodina 2).

¹⁴² „No v těchto letech už moc pro mě návštěva vsi není tak zásadní, docela si dovedu představit, že už bych tam nešla. Rve tam hudba a je tam plno lidí, takže pro mě to taková slast není. Jako dítě jsem tam ale byla pořád. Když tady byli koničkáři, tak jsme jim nosili koláče a za ty koláče jsme se pak mohli svézt (smích).“ (Informátorka 7- důchodkyně, 79 let; rodina 3).

¹⁴³ Informátorka 7- důchodkyně, 79 let; rodina 3.

¹⁴⁴ Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1.

¹⁴⁵ Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1.

Je nutné podotknout, že jako jediná ze všech dotazovaných navštěvuje hřbitov právě v neděli. Ostatní rodiny, které také o posvícení chodí zapálit svíčku na hrob, tak dělají již v sobotu před posvícenskou oslavou: „*V sobotu ještě chodíme s rodiči na hřbitov, kde zapálíme svíčku na hrobě příbuzných*“¹⁴⁶

Mladší účastníci posvícenských oslav, tedy ti, jimž je mezi 40-55 let, většinou berou účast na veřejné oslavě jako rodinnou tradici, která je neodmyslitelnou součástí posvícenských oslav: „*Pravidelně tam chodíme, a abych pravdu řekla, tak si neumím představit, že bych tam nešla a seděla jen doma.*“¹⁴⁷ Někteří z nich však přiznávají, že kdyby v rodině neměli malé děti, kvůli kterým se také oslavy na návsi účastní, nejspíš by do vsi ani nechodili, a někteří již skutečně procházku po návsi vynechávají: „*Když byly děti malé, tak bylo prioritní jít do vsi na houpačky, dneska už jsem radši doma v klidu. No ale je pravda, že když přijede švagrová, která má ještě docela malé děti (7 a 10 let), tak s těma do vsi musíme, protože ty se vždycky na ty atrakce strašně těší.*“¹⁴⁸

Společnou motivací k návštěvě veřejné oslavy je i pro ty nejmladší informátory (18- 30 let) snaha potěšit nejmenší členy širší rodiny: „*Veřejné oslavy se účastním hlavně kvůli svému synovci. Je rád když nás má všechny kolem sebe v době kdy si sám užívá zábavu a to je důvod proč zatnout zuby a být toho součástí pokaždé. Užít si s ním jeho radost.*“¹⁴⁹ Většina informátorů, v rámci všech dotazovaných generací, si dokonce dokáže představit, že by na návěs vůbec nechodila¹⁵⁰, jelikož velké množství lidí a přílišný hluk, vycházející od jednotlivých atrakcí, pro mnohé z nich není velkým lákadlem. Mezi informátory se však našla výjimka, která si oslavu na návsi i dnes opravdu užívá. Jde o nejmladší ze všech respondentů, tedy devatenáctiletou kuchařku, která se ve vsi setkává se svými přáteli ze školy a účast na společné oslavě je pro ni tedy jakýmsi návratem do školních let, kdy si může povídat s kamarády, které již tak často nevidá: „*Já se na návsi většinou scházím s kamarády z vesnice, takže se od rodiny oddělím a jdu s kamarády. Koupíme si něco dobrého, jako cukrovou vatu nebo trdelník a tak se procházíme a hledáme další lidi, se kterými bychom pokecali.*“¹⁵¹

¹⁴⁶ Informátorka 6- studentka VŠ, 24 let; rodina 2.

¹⁴⁷ Informátorka 2- učitelka v mateřské škole, 46 let; rodina 1.

¹⁴⁸ Informátorka 5- úřednice na finančním úřadu, 50 let; rodina 2.

¹⁴⁹ Informátorka 12- referentka na Ministerstvu financí, 24 let; rodina 4.

¹⁵⁰ „*No nějak to neprožívám, chodím tam hlavně kvůli bratrancům a sestřenkám, ale asi bych tam ani chodit nemusela. Když tam jdu tak kvůli dětem.*“ (Informátorka 6 - studentka VŠ, 24 let; rodina 2).

¹⁵¹ Informátorka 3 -kuchařka, 19 let; rodina 1.

Je zřejmé, že většina informátorů se veřejné oslavy, probíhající na návsi, účastní. Každý však má jistý důvod, proč do vsi chodí. Někteří se „obětují“ kvůli malým členům rodiny, jiní si dokonce oslavu na návsi stále ještě užívají a berou jí jako příležitost setkat se s přáteli, které dlouho neviděli. S rostoucím věkem však u většiny informátorů nadšení ze zábavných atrakcí a prodejních stánků opadá a mnozí z nich si dnes dokážou představit oslavu posvícení bez procházky po návsi.

7.3. Proměna posvícenských oslav pohledem nejstarších informátorů

Nejstarší informátoři v rámci svých výpovědí vzpomínali také na to, jak vypadaly posvícenské oslavy v době, kdy byli malými dětmi. Od dob, kdy slavili posvícení jako ti nejmladší, však uplynulo spousta času, který s sebou také přinesl velké množství změn. V této části práce jsem se tedy snažila zachytit změny na posvícenských oslavách, tak jak je reflektují nejstarší informátoři.

V rámci rodinných oslav zaznamenali nejstarší informátoři změny již v přípravách na sváteční oběd. Přípravy na rodinnou slavnost dříve trvaly i několik dní, neboť bylo nutné nejen upéct koláče a uklidit dům, jak je tomu dnes, ale v některých rodinách bylo také zapotřebí vykrmit, doma chované husy nebo jinou drůbež, která představovala hlavní chod svátečního oběda. *„Protože jsem pocházela ze statku, chovali jsme husy, které se těsně před posvícením vykrmovaly šiškami. Den předem se tedy zabíjely husy, kachny, kuřata. To se totiž nemuselo kupovat, protože to bylo doma. Maminka je poté upekla a my jsme jí se sestrou pomáhaly.“¹⁵²* Skladba jídla, která se v minulosti objevovala na svátečním stole, se však, dle všech nejstarších informátorů, nijak významně nelišila od té, kterou na stolech míváme dnes. Ve všech rodinách se tedy vždy jedla kachna nebo husa s houskovým knedlíkem a se zelím. Jediný rozdíl je zřejmě v kvalitě použitých surovin, přičemž se původně domácí potraviny s těmi dnešními kupovanými nedají srovnat: *„Ta husa se pekla celá, když se upekla, to bylo takovýhle šťávy, ale jaký šťávy. Droby z té husy se pak dávaly do polívky, ale to byla polívka, ne jako dneska.“¹⁵³*

---

¹⁵² Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1.

¹⁵³ Informátorka 4- důchodce, 92 let; rodina 2.

Polévka také v téměř všech zkoumaných rodinách zůstala stejná, tedy vývar s játrovými knedlíčky. V některých rodinách se polévka ještě zavařila a dělal se takzvaný kaldoun. Základ však zůstal stejný. Jedna informátorka, 69letá důchodkyně, však vzpomíná na jakousi specialitu, která se v jejich rodině dříve vařila. Byly to nudlové makronky, které se u nich do polévky přidávaly spolu s játrovými knedlíčky: *„K obědu jsme nejdříve měli kaldoun z husích drůbků, do kterého se dělaly játrové knedlíčky a také tzv. makronky. Ty se vyráběly z nudlového těsta, které se nakrájelo na malé čtverečky, a na vzorovaném prkénku¹⁵⁴ se poté ze čtverečků vyvalovaly kornoutky. Makronky a knedlíčky se nedávaly rovnou do polévky, ale na misku zvlášť a každý si nabral, kolik chtěl.“¹⁵⁵* Tato informátorka následně přiznala, že v současné době makronky do polévky nepřidává, neboť *„s jejich přípravou je moc práce.“¹⁵⁶*

V minulosti se tedy ve většině rodin hodovalo stejně bohatě jako dnes. Jedna z informátorek však uvádí, že sváteční hostina v její rodině je v současnosti mnohem bohatší, než v dobách kdy byla malou dívkou. Jde o 79letou důchodkyni, která pocházela z chudé rodiny a již brzy zemřela maminka a tak nezůstal nikdo, kdo by přebral roli hostitelky: *„No a mě maminka umřela, když mi bylo patnáct let, takže jsme to slavili chudě, ne jako teď. Teď je to všechno ve velkém.“¹⁵⁷* Tato žena také zmínila, že se v jejich domě dříve nescházelo tolik lidí jako dnes: *„Taky se nás tolik nescházelo. Byla jsem já s maminkou a tatínkem. Jelikož všichni příbuzní pocházeli z Tuchlovic, tak si to všichni drželi doma, takže jsme se třeba sešli až ve vsi, ale na oběd jsme se nescházeli.“¹⁵⁸* Může se tedy zdát, že nízký počet hostů je dán tím, že všichni členové rodiny žili v jedné vesnici. Další informátorka však potvrzuje skutečnost, že se v jejich také domě nescházelo tolik hostů jako dnes, což nejspíše zapříčinil i fakt, že se mnozí příbuzní, kteří pocházeli zdaleka, neměli do Tuchlovic jak dopravit: *„Slavilo se to taky. My jsme ale tak velká rodina nebyla. Byla jsem jen já a sestra a vždy na posvícení k nám přijela teta z Prahy (tatínkova sestra) s manželem a synem. Také k nám jezdila babička z tatínkovy strany. Jelikož moje maminka pocházela zdaleka, nemohla k nám na posvícení přijet její maminka a tak jsme to slavili jen s rodiči a s tetou.“¹⁵⁹*

---

¹⁵⁴ Viz příloha- fotografie č. 10.

¹⁵⁵ Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1.

¹⁵⁶ Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1.

¹⁵⁷ Informátorka 7- důchodkyně, 79 let; rodina 3.

¹⁵⁸ Informátorka 7- důchodkyně, 79 let; rodina 3.

¹⁵⁹ Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1.

Pokud však rodina měla možnost, aby se u příležitosti posvícení sešla, všichni její příslušníci toho rádi využili. Devadesáti dvouletý důchodce posvícení vždy považoval za období, kdy se jednotliví členové rodiny vraceli na místo, kde vyrostli: *„Na posvícení se výhradně scházely celé rodiny, i širší příbuzenstvo, protože se třeba celý rok neviděli. U nás se sjížděla celá rodina. To přijela teta tam odsud a odtamtud. Byl to takovej proces, kdy se všichni jakoby vraceli domů. Všichni se připravovali na to, aby do Tuchlovic mohli jet. Dneska už to není problém, aby za sebou lidi dojeli, dřív posvícení byla příležitost, jak se sejít.“*¹⁶⁰ Na rozdíl od současnosti tedy bylo posvícení jakousi jedinečnou příležitostí, jak navštívit zbytek rodiny a podívat se do rodné vesnice.¹⁶¹

Ke změnám došlo nejen v souvislosti s rodinnou oslavou, ale také se značně změnila podoba veřejné oslavy, probíhající na návsi. Všichni nejstarší informátoři se shodli na tom, že dřívější veřejná oslava neměla zdaleka takový rozsah, jako dnes. Nejvýznamnější změnu vnímají ve skladbě a množství zábavních atrakcí, které se dnes na návsi objevují. Jedna z informátorek dokonce uvádí, že právě povaha současné veřejné oslavy změnila celý smysl posvícenské tradice: *„Z původně duchovní slavnosti se stala jen komerční záležitost.“*¹⁶² Dříve se děti musely spokojit s jedním kolotočem a několika málo houpačkami a dnes nejmladší účastníci posvícení nevědí, co dřív: *„Rozsah toho posvícení dneska a tenkrát se nedá srovnat. Jestli jste byla někdy na Matějský, tak posvícení dneska tady u nás vypadá stejně jako Matějská. Tady je všech atrakcí, co si jen vzpomenete. Za mého dětství tady byl jeden kolotoč a s ním jezdil letapáně takovej postižený kluk a to tenkrát bylo něco.“*¹⁶³ Společně s větším množstvím atrakcí se však také zvýšily finanční výdaje, které je nutno na svezení na atrakcích vynaložit: *„Vzhledem k tomu, že je celkově finančně náročnější oproti dřívějšímu si myslím, že spousta rodin od těchto oslav ustoupila. V minulých letech stačilo dítěti vyrazit na posvícenské atrakce s dvaceti korunami v kapse, zatímco dnes se ceny výrazně zvedly.“*¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ Informátor 4- důchodce, 92 let; rodina 2.

¹⁶¹ Dnes s rozvojem automobilismu se však rodiny mohou scházet mnohem častěji, neboť pro ty, co mají auto, není problém kamkoliv se dopravit a to i do vzdálenějších vesnic.

¹⁶² Informátorka 13- důchodkyně, 69 let; rodina 5.

¹⁶³ Informátor 4- důchodce, 92 let; rodina 2.

¹⁶⁴ Informátorka 10- důchodkyně, 65 let; rodina 4.

Tím, co se také v průběhu doby změnilo, je sortiment zboží, které nabízejí prodejní stánky. Od poctivých domácích výrobků, které většinou byly určeny k okamžité konzumaci, se přešlo k, mnohdy nefunkčním hračkám a jinému zboží, které již nemá s poctivostí domácí výroby nic společného: „*Pamatuju si, že ze Srb k nám jezdili cukráři, kteří prodávali bonbony, jako třeba fialky nebo takzvaná mejdlíčka. Jmenovali se Šitovi, byla to máma se synem. Prodávali po domácku vyráběné bonbóny. Různé druhy karamel, pražené mandle, větrové bonbóny a také měli griliášové kostičky. Taky tu byl stánek se zmrzlinou, kterou vyráběli doma. Ve stáncích se tedy objevovalo hlavně zboží vyrobené doma a většinou to byly nějaké potraviny. Dneska už to jsou jen takové cetky a věci, které koupíte všude v krámě.*“¹⁶⁵

Je tedy zřejmé, že v průběhu času došlo v posvícenských oslavách k jistým změnám a to jak na úrovni rodinných oslav, tak i na úrovni těch oslav, které probíhají na návsi.

7.4. Pozitiva a negativa posvícenských oslav pohledem aktérů

V souvislosti s rodinnou oslavou posvícení mluvili informátoři, až na malé výjimky, jen o pozitivech. Každý z informátorů, a to bez výjimky, bere oslavu posvícení jako skvělou příležitost, jak se setkat se zbytkem rodiny a společně si užít sváteční den: „*Nejvíc se mi ale líbí to, že se vlastně ta rodina sejde, že se slavnostně oblečeme, že je to taková slavnostní příležitost setkat se, popovídat si.*“¹⁶⁶ Nejstarší informátoři jsou samozřejmě rádi, že si mohou užít svých vnoučat, které, někteří z nich, tak často nevidají.¹⁶⁷ Mladší informátoři si zase více užívají společenské akce, které jsou s posvícením spojené: „*Nejvíc si asi užívám taneční zábavu, která se vždycky o posvícení koná. Můžu se tak hezky obléct, nastrojít se a taky mám možnost pobavit se s kamarády.*“¹⁶⁸

---

¹⁶⁵ Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1.

¹⁶⁶ Informátorka 2- učitelka v mateřské škole, 46 let; rodina 1.

¹⁶⁷ Informátorka 7- důchodkyně, 79 let; rodina 3.

¹⁶⁸ Informátorka 3- kuchařka, 19 let; rodina 1.

Jeden z informátorů, 51letý vychovatel ve věznici, se dokonce vždy opravdu těší na pondělí po posvícení, jelikož se každým rokem účastní takzvané „pěkné hodinky“, která se právě v tento den koná¹⁶⁹: „*Samozřejmě se mi na posvícení líbí, že se schází celá rodina, ale taky se vždycky moc těším na „pěknou“, která probíhá v pondělí v místní hospodě a při níž se setkám s kamarády a společně zavzpomínáme na ty, co už mezi námi nejsou.*“¹⁷⁰Pěkná hodinka a s ní spojené popíjení alkoholu však pro jednu z manželek představuje negativum posvícení. Sedmdesáti devítiletá důchodkyně si totiž doposud nezvykla na to, že její manžel tráví každé pondělní odpoledne po posvícení v hospodě: „*Nelíbí se mi to pondělí, kdy ty chlapi choděj do hospody pít. Můj manžel chodí do dneška, je mu 82 a chodí pořád. Sice už se vrací dříve než předtím, ale dodržuje to pořád. Od té doby co jsme spolu, což bude šedesát let, tak na pěknou chodí.*“¹⁷¹

O dílčích negativních stránkách posvícenské oslavy mluvily pouze ženy. Negativní stránku této události představují pro některé z nich docela náročné a zdoluhavé přípravy: „*To, co je trochu záporné, ne, že by se mi to ale nelíbilo, je fakt, že s přípravou všeho toho jídla a sladkostí mám spoustu práce a zabere mi to celý víkend.*“¹⁷² Následně však většina z nich uznala, že za tu radost, kterou jim přináší setkání s rodinou, to stojí a že si vlastně tu práci tak trochu přidělávají samy, aniž by to po nich někdo jiný vyžadoval: „*No a nelíbí se mi to, že musím uklízet, i když kdybych nechtěla, tak to asi dělat nemusím (smích), ale je to takový jako, že si řeknu, bude posvícení, musím umýt okna, no.*“¹⁷³

Lze tedy říci, že pro většinu informátorů je posvícenská oslava spojena jen se samými pozitivy. Negativa ve smyslu náročných příprav většinou vnímají jen ty ženy, které hostí zbytek rodiny. Je ale pravda, že pro velké množství z nich je příprava svátečního oběda a večeře, radostí. Jedné z žen se také nelíbí tradice pěkné hodinky, která je pro ni spíše mužskou záminkou jak strávit celý den v hospodě a opít se. Nejčastěji zmiňovaným pozitivem posvícenské oslavy je setkání s rodinou a společné stolování u slavnostního oběda.

---

¹⁶⁹ Více o „pěkné hodině“ v podkapitole číslo 5.2 s názvem „Oslavy posvícení v minulosti pohledem nejstarších účastníků.“

¹⁷⁰ Informátor 8- vychovatel ve věznici, 51 let; rodina 3.

¹⁷¹ Informátorka 7- důchodkyně, 79 let; rodina 3.

¹⁷² Informátorka 1- důchodkyně, 69 let; rodina 1.

¹⁷³ Informátorka 5- úřednice na finančním úřadě, 50 let; rodina 2.

7.6. Budoucnost posvícenských oslav pohledem nejmladších informátorů

V tomto tematickém okruhu jsem se zaměřila na nejmladší informátory, kteří ještě nemají vlastní děti a tak posvícení stále oslavují se svými rodiči a prarodiči. Zajímalo mě, jak si představují oslavu posvícení ve své budoucí rodině a zda mají v plánu tuto tradici i nadále ve své vlastní rodině udržet.

Všichni z nejmladších informátorů jsou přesvědčeni, že posvícení budou ve své rodině oslavovat i nadále. Jejich představy o podobě této rodinné oslavy se však poněkud odlišují. Dvaceti pětiletá informátorka, která je věřící a k posvícenské oslavě v její rodině neodmyslitelně patří účast na mši v místním kostele, by chtěla zachovat stejnou podobu posvícenské oslavy, a to včetně návštěvy kostela, přípravy slavnostního oběda a také procházky po vsi. „*Ráda bych zachovala zhruba podobný model pro slavení posvícení a pouti i pro mojí rodinu, jít na mši, udělat víceméně slavnostní oběd, pozvat na návštěvu příbuzné, podívat se ke stánkům a jednou s dětmi na kolotoče.*“¹⁷⁴ Další z informátorek, kterou je 25letá au-pair, přiznává, že možná pozmění skladbu slavnostního oběda, neboť by byla ráda, aby se tento sváteční čas nadále stával spíše příležitostí k setkání s rodinou než symbolem neustálého přejídání: „*Určitě bych ráda tradici zachovala, ale uvidí se, co přinese čas. Také bude záležet, kde budu žít. Možná pozměním jídelníček maličko a budu se snažit zachovávat klid a užít si, že jsme pohromadě. Je to o rodině ne o „žrádle.*“¹⁷⁵ Jedna z informátorek také uvádí, že sice ráda zachová tuto tradici, ale nejspíše zúží počet příbuzných, kteří se v jejím domě budou scházet: „*Chtěla bych posvícení držet, to určitě. Ale nevím v jak velký míře. Jako určitě s tím, že se něco napeče, že se ta rodina sejde a tak. Určitě ale nebudu zvat tolik lidí, stačí, když přijdou rodiče a brácha s rodinou. I tak nás bude dost.*“¹⁷⁶ Stejnou představu o oslavě posvícení ve své budoucí rodině má i 19letá kuchařka, která je připravena tradici slavnostního oběda zachovat, ale také nechce vařit pro tolik lidí a tak bude nejspíš do svého domu zvat jen úzký okruh rodiny: „*Asi bych byla ráda, kdybychom se takhle scházeli s celou rodinou. Ale myslím si, že určitě nebudu vařit pro tolik lidí. Určitě ale chci, abychom se vždycky o posvícení sešli a popovídali.*“

¹⁷⁴ Informátorka 15- fyzioterapeutka, 25 let; rodina 5.

¹⁷⁵ Informátorka 9- au pair, 25 let; rodina 3.

¹⁷⁶ Informátorka 6- studentka VŠ, 24 let; rodina 2.

Ale i mezi nejmladšími informátorkami se našla jedna, která je připravena nést tíhu veškerých posvícenských příprav a která se doslova těší na to, že bude hostit celou rodinu. Pro tuto ženu, dvaceti čtyřletou referentku, se totiž oslava posvícení a stejně tak i oslavy jiných svátečních období, staly nedomyslitelnou součástí rodinného života, bez které si budoucnost vlastní rodiny neumí představit: *„Rozhodně tuhle tradici udržím se vším, co k ní patří. Vidím to už dnes v soužití se svým partnerem. Jen na pár měsíců jsem opustila vesnici a žila společně s ním ve městě. Člověku, který je na všechny tyto tradice zvyklý, to schází. Dnes už žijeme spolu zpátky v Tuchlovicích a vidím na sobě už teď, že vše co jsem se naučila v původní rodině, přináším mezi nás. Od rituálů dne, svátků jako jsou Vánoce, Velikonoce, zmiňované posvícení a k tomu patřící vaření, pečení,.... Je to moje druhá přirozenost a vnímám to jako „péči“ o rodinnou spokojenost, zázemí, které vždy musí hýčkat a udržovat právě žena.“¹⁷⁷*

Lze tedy konstatovat, že v zásadě všechny mladší informátorky jsou rozhodnuty tradici posvícenské oslavy udržet i ve své budoucí rodině. Některé přitom chtějí zachovat rodinné oslavy v takové podobě, jakou mají dnes, v jejich rodině. Jiné jsou zase připraveny zredukovat množství jídla nebo hostů. Ať už tak či onak, informátorky jsou připraveny v této rodinné tradici pokračovat dále. Lze tedy předpokládat, že posvícenské oslavy se budou v Tuchlovicích konat i nadále a rodiny tak budou mít příležitost pravidelně se při této slavnostní příležitosti scházet.

---

¹⁷⁷ Informátorka12- referentka na ministerstvu financí, 24 let; rodina 4.

8. Závěr

Posvícení je významnou výroční slavností, která má v Tuchlovicích dlouholetou tradici. Této události se účastní nejen lidé žijící v Tuchlovicích, ale i obyvatelé sousedních a vzdálenějších vesnic, kteří do Tuchlovic jezdí také za svými příbuznými a přáteli nebo jen za účelem účasti na veřejné slavnosti. Neodmyslitelnou součástí posvícenských oslav vždy byla rodinná slavnost, která také vždy představovala příležitost, jak se setkat s příbuznými, kteří se mnohdy sjíždějí i zdaleka.

Na základě analýzy výpovědí informátorů všech tří oslovených generací, jsem dospěla k následujícím závěrům:

Posvícenská oslava, která probíhá v jednotlivých domácnostech ve zkoumané obci, má, až na malé výjimky, vždy stejný průběh. Existují jisté odlišnosti, například ve skladbě jídla nebo počtu hostů, kteří se scházejí u společného oběda. Jde však jen o malé rozdíly, které jsou dány rodinnou tradicí. Na druhou stranu se však podle konkrétní rodinné situace (zejména přítomnosti či absenci malých dětí) průběh rodinné oslavy posvícení upravuje a obnovuje. Zásadní je ale skutečnost, že rodinná oslava je pro většinu informátorů tou nejdůležitější součástí posvícení.

Pokud jde o veřejnou oslavu, která vždy probíhá na návsi, většina informátorů si umí posvícení bez ní představit, což jen dokazuje předchozí tvrzení, že nejdůležitější součástí posvícení je pro ně rodinná slavnost, při které se sejdou se svými blízkými. Ačkoli však někteří nevnímají společnou oslavu na návsi jako nějak zvlášť významnou, stále se jí převažující část informátorů účastní a to většinou kvůli nejmladším členům své rodiny, kterým tak chtějí udělat radost.

Posvícenské oslavy v informátorech vyvolávají především pozitivní emoce. Většina z nich si užívá společnost svých příbuzných u bohatého oběda a bere tedy posvícení jako skvělou příležitost, jak se setkat s ostatními členy rodiny. Tím, kdo vnímá jakási negativa slavnosti, jsou především ženy, které s přípravou oběda mají hodně práce. Odměnou za náročné přípravy je jim však spokojenost všech hostů.

Na posvícení také v průběhu doby došlo k jistým změnám a to především v souvislosti s veřejnou oslavou. Nejstarší informátoři si všímají hlavně změn v rozsahu veřejných oslav, které se s těmi dřívějšími, tedy v době, kdy byli malými dětmi, nedají srovnat. Změnilo se nejen množství zábavních atrakcí, ale také sortiment v prodejních stáncích, které již jen zřídka nabízejí kvalitní domácí výrobky tak jako dříve.

Podstatným zjištěním pro mne však bylo, že všichni nejmladší informátoři jsou, podle jejich vlastních slov, rozhodnutí tradici posvícenských oslav udržet i ve svých budoucích rodinách. Někteří plánují rodinné tradice poněkud pozměnit, jiní je chtějí zachovat v takové podobě, jakou mají dnes. Důležité však je, že výhledově se tradice posvícenských slavnostní (zejména těch rodinných) bude nadále udržovat.

9. Prameny a literatura

BAHENSKÝ, F.

Velké dějiny zemí Koruny české. Praha: Paseka, 2014. ISBN 978-80-7432-442-0.

BESTAJOVSKY, M.

Lidové obyčeje a nápady pro šikovné ruce/ Podzim. Brno: Computer press, 2004. ISBN 80-251-0415X.

BOWIE, F.

Antropologie náboženství. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3673-789. str. 147

BROUČEK, S., JEŘÁBEK, R., TYLLNER, L. a HOLÝ, D.

Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1713-1.

FROLCOVÁ, V.

Folkor a obřad v kalendářním cyklu in Kultura - společnost - tradice: soubor statí z etnologie, folkloristiky a sociokulturní antropologie. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2005. ISBN 8085010712.

FROLEC, V.

Čas života a obyčejová tradice in Frolec, V.: Čas života. Brno: Blok, 1985. ISBN 47-006-85

GAVORA, P.

Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000 ISBN 978-80-7315-185-0.

HENDL, J.

Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-802-6202-196.

HORÁK, J., CHOTEK, K. a MATIEGKA, J.

Československá vlastivěda/ Řada druhá: Národopis. Praha: Sfinx, 1937.

ILUSTROVANÝ ENCYKLOPEDICKÝ SLOVNÍK II. DÍL

Praha, Academia 1981. ISBN 21-080-81.

KANDERT, J.

Poznámky k výzkumu chápání „tradice“. Praha: Český lid, 1999. ISSN 0009-0794.

KRUPKOVÁ, J.

Tradice a etnografie: k úloze tradice ve vývoji kultury. Praha: Karolinum, 1991. ISSN 0567-8307.

KRONIKA OBCE TUCHLOVICE

psaná ručně od roku 1985 místním učitelem panem Václavem Chocholou, v současné době v zapisování do kroniky pokračuje jeho dcera pí. Helena Sokolová. Část kroniky, do roku 1995, je uložena ve Státním okresním archivu v Kladně, zbylá část kroniky je uložena na obecním úřadu obce Tuchlovice.

LANGHAMMEROVÁ, J.

Čtvero ročních dob v lidové tradici: Výroční obyčeje z Čech a Moravy. Praha: Petklíč, 2007. ISBN 80-722-9171-8.

Lidové zvyky: Výroční obyčeje z Čech a Moravy. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-710-6525-0.

MASARYKŮV SLOVNÍK NAUČNÝ/ lidová encyklopedie všeobecných vědomostí

Sv. 5., N – Q. Praha: Československý kompas, 1931.

NAVRÁTILOVÁ, A.

K společenskému významu rodinných obřadů a obyčejů in Frolec, V.: Čas života. Brno: Blok, 1985. ISBN 47-006-85.

NÁRODOPISNÁ VÝSTAVA ČESKOSLOVANSKÁ a střední Čechy

Katalog k výstavě konané v Roztokách u Prahy 3. 11.1994-12. 3. 1995. Praha: W-servis, 1994.

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ/ Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí.

Praha: J. Otto, 1903.

PAVLICOVÁ, M.

Lidová kultura a její historicko-spoločenské reflexe: mikrosociální sondy. Brno: Ústav evropské etnologie Masarykovy univerzity, 2007. ISBN 978-802-5410-448.

PEŠEK, J.

Slavnost jako téma dějepisného zkoumání in Documenta Pragensia XII. Pražské slavnosti a výstavy: sborník příspěvků z konferencí Archivu hlavního města Prahy 1989 a 1991. Praha, 1995. ISSN 0231-7443.

RANK, J.

Příruční slovník všeobecných vědomostí. Praha: F. Kytka, 1887.

SLOVNÍK SOUČASNÉ ČEŠTINY: správně česky

Brno: Lingea, 2011. ISBN 978-80-87471-27-2.

SOKOL, J.

Člověk a náboženství. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8886-4.

ŠKVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, R. a KOL.
Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Pravidla hry: Praha: Portál, 2007.
ISBN 978-80-7367-313-0.

SILVERMAN, D.
Ako robiť kvalitatívny výskum. Bratislava: Ikar, 2005. 3. vyd. 80-551-0904-4.

TOMEŠ, J.
Současné funkce lidových obyčejů a občasných obřadů in Frolec, V., Krejčí M., & Tomeš J.: Životní prostředí a tradice. Brno: Blok, 1975 ISBN 47-008-75.

TONCROVÁ, M.
Etnokulturní tradice v současné společnosti. Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2007.
ISBN 978-808-7112-038.

TUCHLOVICKÉ NOVINY
Zpravodaj obecního úřadu, který informuje o životě v obci Tuchlovice a Srby,
Redakce a grafická úprava: Lucie Lédlová.

VAVŘINOVÁ, V.
Průvodce svátečním časem. Úvaly: Albra, 2010. ISBN 978-807-3610-746.

VÁCLAVÍK, A.
Výroční obyčeje a lidové umění: mikrosociální sondy. Luhačovice: Atelier, 2010.
2. upr. vyd. ISBN 978-808-5948-745.

VELKÝ SLOVNÍK NAUČNÝ M/Ž
Praha: Diderot, 1999. ISBN 80-902-7231-2.

ZÍBRT, Č.
Veselé chvíle v životě lidu českého. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 8070216247.

Internetové zdroje

KRAMERIUS- NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

[online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné

z: [http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowUnit.do?id=7766&author=.](http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowUnit.do?id=7766&author=)

WIKIPEDIA

Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. 2001- [cit. 2015-03-05]. Dostupné

z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Slavnost>.

Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. 2001- [cit. 2015-03-05]. Dostupné

z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Zvyk>.

Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. 2001- [cit. 2015-03-03]. Dostupné

z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ritu%C3%A1l>.

OBEČNÍ ÚŘAD TUCHLOVICE

Obec Tuchlovice. [online]. [cit. 2015-02-25].

Dostupné z: <http://www.ou-tuchlovice.cz/>.

JESTŘÁBI

2015 Jestřábi. [online]. 20. 3. 2015 [cit. 2015-03-20].

Dostupné z: <http://www.jestrabi.net/index.php/o-nas>.

TUCHLOVICKÁ POUŤ

Středočeský folklórní festival Tuchlovická pouť.[online]. [cit. 2015-03-19].

Dostupné z: <http://www.tuchlovickapout.cz/>.

10. Přílohy

Příloha č. 1

Charakteristika informátorů

Rodina č. 1

Pohlaví	Věk	Povolání	Předchozí povolání (pokud v důchodu)	Nejvyšší dosažené vzdělání	Místo bydliště
žena (informátorka 1)	69 let	důchodkyně	bankovní úřednice	středoškolské s maturitou	Tuchlovice
žena (informátorka 2)	46 let	učitelka v mateřské škole	-	středoškolské s maturitou	Tuchlovice
žena (informátorka 3)	19 let	kuchařka	-	vyučena v oboru kuchař/číšník	Tuchlovice

Rodina č. 2

Pohlaví	Věk	Povolání	Předchozí povolání (pokud v důchodu)	Nejvyšší dosažené vzdělání	Místo bydliště
muž (informátor 4)	92 let	důchodce	zedník	vyučen v oboru	Tuchlovice
žena (informátorka 5)	51 let	úřednice finančního úřadu	-	středoškolské s maturitou	Tuchlovice
žena (informátorka 6)	24 let	studentka	-	vysokoškolské	Tuchlovice

Rodina č. 3

Pohlaví	Věk	Povolání	Předchozí povolání (pokud v důchodu)	Nejvyšší dosažené vzdělání	Místo bydliště
žena (informátorka 7)	79 let	důchodkyně	vedoucí skladu	základní	Tuchlovice
muž (informátor 8)	51 let	vychovatel ve věznicích	-	vysokoškolské	Žilina (obec, okres Kladno)
žena (informátorka 9)	25 let	au-pair v Anglii	-	vysokoškolské	Žilina (obec, okres Kladno)

Rodina č. 4

Pohlaví	Věk	Povolání	Předchozí povolání (pokud v důchodu)	Nejvyšší dosažené vzdělání	Místo bydliště
žena (informátorka 10)	65 let	důchodkyně	pletařka	vyučena v rodinné škole	Tuchlovice
žena (informátorka 11)	46 let	učitelka na základní škole	-	vysokoškolské	Tuchlovice
žena (informátorka 12)	24 let	referentka na ministerstvu financí	-	vysokoškolské	Tuchlovice

Rodina č. 5

Pohlaví	Věk	Povolání	Předchozí povolání (pokud v důchodu)	Nejvyšší dosažené vzdělání	Místo bydliště
žena (informátorka 13)	69 let	důchodkyně	žena v domácnosti, pěstounka	středoškolské s maturitou	Tuchlovice
žena (informátorka 14)	55 let	administrativní pracovnice na úřadu práce	-	vysokoškolské	Tuchlovice
žena (informátorka 15)	24 let	fyzioterapeutka	-	vysokoškolské	Tuchlovice

Příloha č. 2

Přehled základních otázek kladených informátorům

Jak ve vaší rodině probíhá posvícenská oslava a to včetně posvícenských příprav?

Je součástí posvícenských příprav i nějaký větší úklid domácnosti?

Jak probíhá společná oslava ve vesnici (na návsi?)

Víte, proč se posvícení slaví?

Jak dlouho už posvícení ve své rodině slavíte?

Schází se rodina (širší příbuzní) nebo jen úzký okruh rodiny? Kde se scházíte?

Co se podává k obědu? Jak oběd probíhá?

Co se děje po obědě?

Co se vám na posvícení líbí a co naopak ne?

Užíváte si oslavu na návsi, nebo pro vás není důležitá? Proč se jí účastníte?

Co je v dnešní době na posvícení jiné? Jak se liší od oslav dříve? (otázka pro starší generace)

Co jste si přinesli ze své rodiny? Dodržujete nějaké tradice, které jste převzali od svých rodičů? (otázka pro starší generace)

Budete slavít posvícení stejně ve své budoucí rodině? (otázka pro mladší generace)

Příloha č. 3

Přepis rozhovoru s informátorkou- 69letou důchodkyní, která o posvícení hostí zbytek rodiny

Jak ve vaší rodině probíhá posvícenská oslava a to včetně posvícenských příprav?

Napřed pečeme koláče, v pátek. Ve čtvrtek si předem připravím veškeré mazání. V pátek pak do odpoledne pečeme koláče. Pečeme malé koláčky, klasické posvícenské, takže jich vyjde asi 12 na celý plech. Ještě také pečou věnečky nebo ještě jiné sladkosti. V sobotu si většinou něco poklidím, a když na nedělní oběd dělám svíčkovou, tak si jí v sobotu obdělám, abych toho v neděli neměla tolik. V neděli ráno musím brzo vstávat, protože pro všechny vařím. Dělám polévku s játrovýma knedlíčkama, vařím svíčkovou nebo něco jiného, ale většinou je to svíčková. Dopoledne tedy strávím vařením, také připravuji chlebíčky. V poledne se schází celá rodina na oběd. Oběd servírujeme v jídelně. Po všech chodech si většinou dáme kávu s koláčema a sladkostma. Po kávě se všichni vypravujeme do vsi, kde je spousta houpaček a stánků, tam se procházíme. Popovídáme se sousedama nebo se známýma, které tam potkáme. Já s manželem se pak vždy vydávám na hřbitov, kde zapálím svíčku rodičům, kteří jsou zde pochovaní. Když všechno ve vsi obejdeme, tak se vracím domů a připravuji večeři. Z předešlého dne už mám hotový bramborový salát a v neděli tedy smažím jen řízky. Jelikož jich mám hodně, tak mi to trvá alespoň hodinu. Když se všichni vrátí ze vsi, tak se navečeříme. Poté si dáme něco k pití, jako víno nebo pivo a popovídáme si. Potom už všichni odjíždí domů.

Jak probíhá společná oslava ve vesnici (na návsi?)

Na návsi je už od soboty, spíše od pátku, plno atrakcí. Dříve tu stála jen jedna nebo dvě atrakce. Dnes už jich je nepřeborné množství. Já teď má již dospělá vnoučata a tak s nimi nemusím už na žádné atrakce chodit. Dříve, když byli malí, tak jsme chodili od jedné atrakce k druhý, teď už teda ne. Většinou se tedy projedeme po náměstí, koupíme si cukrovou vatu, nebo nějakou sladkost a potkáváme tam různé lidi, kteří třeba jsou z Tuchlovic, ale odstěhovali se pryč a přijedou sem za rodinou nebo za známýma, tak si s nima vždy rádi popovídáme.

Někteří lidé chodí i do místní cukrárny, tam my ale nechodíme, protože tam většinou je plno, neboť tam chodí posedět lidé, kteří nejsou z Tuchlovic a přijeli sem na návštěvu.

Víš, proč se posvícení slaví?

Ano, je to křesťanský svátek, který se váže k posvěcení místního kostela. U nás je kostel zasvěcen sv. Havlovi a tak se slaví tzv. „havelské posvícení“. Ta tradice se tak ujmula, že posvícení drželi potom i bezvěrci a nejen křesťané. Na svátek se konaly bohoslužby, kterých jsem se vždy zúčastnila, a to hlavně jako malá holka.

Jak dlouho už posvícení ve své rodině slavíte?

Posvícení v rodině slavíme a to již od mého dětství. Narodila jsem se roku 1945 a od dob, co jsem byla malá holka, tak si pamatuju, že jsme posvícení slavili

Říkala jsi, že už v pátek začínáte s pečením koláčů. Jaké koláče pečeš? A připravuješ je sama? Nebo ti pomáhá někdo z rodiny?

Děláme malé koláčky, o trochu větší než jsou svatební. Náplně jsou každý rok stejné: tvarohové, povidlové, makové a jablkové. V pátek ráno si zadělám těsto, a jelikož jsme velká rodina, pečeme koláče z dvou kilo mouky. Když se dcera vrátí z práce, tak mi pomáhá s pečením. Také pečeme ještě jiné sladkosti, jako jsou kremrole nebo věnečky.

Je součástí posvícenských příprav i nějaký větší úklid domácnosti?

Ano, samozřejmě. Také uklízím dům. Týden před posvícením myji okna, jelikož jich mám opravdu hodně, trvá mi to celý týden.

Schází se celá rodina (širší příbuzní) nebo jen úzký okruh rodiny? Kde se scházíte?

Schází se celá rodina. Moje dvě dcery s manželi a dětmi a občas i jejich partnery. Ještě k nám na oběd chodí tchýně jedné z mých dcer, jelikož ona nás taky každý rok zve na posvícení. Scházíme se u nás doma, protože já chystám oběd a vždy jsme se u nás scházeli. Celkem se nás u oběda schází třináct, takže mám co dělat, abych vše připravila.

Co tedy servíruješ k obědu? A jak oběd probíhá?

Začínáme polévkou, což je hovězí vývar s játrovými knedlíčky. Hlavní jídlo se vždy skládá ze dvou chodů, jelikož někteří členové rodiny jsou dost mlsní, tak aby si každý mohl vybrat. Podávám tedy svíčkovou na smetaně a kachnu nebo krůtu, to vše s houskovým knedlíkem. Zapíjíme to většinou pivem a vodou. V průběhu oběda si povídáme a většinou probíráme, co se v minulých dnech stalo. Já osobně většinu rozhovorů nestihnu, protože pořád lítám z kuchyně do jídelny, aby všichni byli spokojeni a měli všeho dostatek. Často taky nutím vnučky, aby mi s něčím pomohly.

Co se děje po obědě?

Nejdřív si dáme kávu, ke které jíme koláčky a sladkosti, které jsme s dcerou upekly. Občas také nabízím zmrzlinový pohár, ale všichni jsou tak přecpaní, že ho většinou odmítnou. Když dopijeme kafe a dojíme dezert, tak se všichni oblečeme a vyrážíme do vsi. Procházíme se mezi atrakcemi a koukáme, co si můžeme koupit ve stáncích. Já s manželem jdu ještě na hřbitov, kde zapálím svíčku svým rodičům a pak se vracíme na návěs. Někdy si v jednom ze stánků koupím třeba medovinu nebo něco dobrého na zub. Ve vsi se rozdělujeme a jdeme si každý svou cestou. Když byla vnoučata malá, tak se šla houpat na houpačky nebo na kolotoče a my jsme se jen procházeli mezi stánky. Já se ale ve vsi zdržím jen chvíli, protože už spěchám domů smažit řízky.

Znamená to tedy, že chystáš i večeři?

Ano o posvícení celý den trávíme v našem domě a tak vařím i večeři. Každý rok smažím řízky a den dopředu si dělám bramborový salát. Když se teda rodina vrátí ze vsi, nejdříve jim nabídnu chlebičky, které samozřejmě nesmí na stole chybět, a za chvíli zase večeříme, takže jsme za celý den úplně přecpaní.

A co se děje po večeři? Odchází všichni hned, jak se najedí?

Většinou si ještě dáme víno nebo něco jiného k pití, popovídáme si a potom už všichni odchází a odjíždí domů. Často jim také nabalím nějaké jídlo s sebou, jelikož toho vždycky nadělám tolik, že bychom to ve dvou jedli ještě týden (smích)

Co se ti na posvícení líbí a co naopak ne?

My posvícení slavíme, ale je pravda, že některé rodiny ho neslaví vůbec. V dnešní době se mi na posvícení nejvíce líbí, že se sejde celá rodina u jednoho stolu, což se stává opravdu jen při takových příležitostech jako je posvícení nebo Vánoce. To, co je trochu záporné, ne, že by se mi to ale nelíbilo, je fakt, že s přípravou všeho toho jídla a sladkostí mám spoustu práce a zabere mi to celý víkend.

Užíváš si oslavu na návsi, nebo pro tebe není důležitá? Proč se jí účastníš, pokud ano?

Pro mě je nejdůležitější, že vždy dojdu na hřbitov zapálit svíčku. To, co se děje na návsi, mě moc nebere. Řve tam muzika, všude je plno lidí a je tam takový zmatek. Občas ale při procházce vsí potkám nějaké známé, se kterými se zastavím a popovídám, ale tak to můžu i bez posvícení. Takže oslavy na návsi bych se ale zúčastnit ani nemusela.

Co je v dnešní době na posvícení jiné? Jak se liší od oslav dříve?

Slavilo se to taky. My jsme ale tak velká rodina nebyla. Byla jsem jen já a sestra a vždy na posvícení k nám přijela teta z Prahy (tatínkova sestra) s manželem a synem. Také k nám jezdila babička z tatínkovy strany. Jelikož moje maminka pocházela zdaleka, nemohla k nám na posvícení přijet její maminka a tak jsme to slavili jen s rodiči a s tetou. Teta se strejdou a synem přijížděli už v sobotu a spali u nás doma. Teta tedy pomáhala mámě s úklidem a přípravou jídla. Když jsem byla malá, už od pátku jsem trávila veškerý čas na návsi, kde stály kolotoče a jiné atrakce. Dostala jsem vždy od rodičů a od tety nějaké peníze a jezdila jsem hlavně na lochnesce, na které jsem jednou jela i desetkrát za sebou. Posvícení se tedy liší hlavně v tom, že dneska je už na návsi strašně moc atrakcí. Když jsem byla já malá, stálo tam jen pár kolotočů a houpaček. Taky stánků nebylo moc. Pamatuju si, že ze Srb k nám jezdili cukráři, kteří prodávali bonbony, jako třeba fialky nebo takzvaná mejdlíčka. Jmenovali se Šitovi, byla to máma se synem. Prodávali po domácku vyráběné bonbóny. Různé druhy karamel, pražené mandle, větrové bonbóny a také měli griliášové kostičky. Taky tu byl stánek se zmrzlinou, kterou vyráběli doma. Ve stáncích se tedy objevovalo hlavně zboží vyrobené doma a většinou to byly nějaké potraviny. Dneska už to jsou jen takové cetky a věci, které koupíte všude v krámě.

Probíhaly i společné oslavy na návsi? Kdo se jich zúčastňoval?

Ano probíhaly. Lidé se scházeli ve vsi a povídali si. Chlapi se zase scházeli v hospodě. V neděli večer se vždy konala posvícenská taneční zábava, které jsem se jako mladá účastnila každý rok. V pondělí byla takzvaná „pěkná,“ kdy se chlapi od rána scházeli v hospodě, v poledne se poté vydávali na hřbitov, kde rozsvítili svíčku zemřelým kamarádům. Večer, když se začalo tancovat, se k nim připojily i jejich ženy a partnerky. V úterý poté byla další taneční zábava, která se označovala jako „sousedská“. A za týden poté jsem, v neděli, mladí lidé chodili ještě na „mladé posvícení,“ kdy se taky tancovalo.

Jak u vás doma probíhaly posvícenské přípravy?

Protože jsem pocházela ze statku, chovali jsme husy, které se těsně před posvícením vykrmovaly šiškami. Den předem se tedy zabíjely husy, kachny, kuřata. To se totiž nemuselo kupovat, protože to bylo doma. Maminka je poté upekla a my jsme jí se sestrou pomáhaly. Také jsme pekly koláče a různé sladkosti a celé příbuzenstvo se na oběd scházelo u nás.

Co se tedy podávalo k obědu?

K obědu jsme nejdříve měli kaldoun z husích drůbků, do kterého se dělaly játrové knedlíčky a také tzv. makronky. Ty se vyráběly z nudlového těsta, které se nakrájelo na malé čtverečky, a na vzorovaném prkénku se poté ze čtverečků vyvalovaly kornoutky. Makronky a knedlíčky se nedávaly rovnou do polévky, ale na misku zvlášť a každý si nabral, kolik chtěl. K hlavnímu jídlu jsme měli husu s knedlíkem a zelím. Jako dezert jsme jedli koláče a nějaké jiné sladkosti. Těch nebylo moc, jelikož maminka pečení moc nedala.

Co sis přinesla ze své rodiny? Dodržuješ nějaké tradice, které jsi převzala od svých rodičů?

Od maminky jsem si převzala třeba recept na posvícenské koláče. Skladba jídla se ale už trochu liší. Když jsem byla malá, tak jsme veškerou drůbež chovali a tak jsme ji vykrmili, zabili a hned jsme měli, co k jídlu. Jelikož ale já musím všechno kupovat a hovězí je dostupnější, dělám svíčkovou na smetaně. U nás v rodině je taky dost oblíbená, takže se snažím vařit i podle toho, co kdo má rád. Je pravda, že takovou husu, jako jsme si dřív vykrmili, už dneska nikde nekoupíš. Dříve jsem jako polévku dělala i kaldoun, ale jelikož mému manželovi nechutnal a ani ho neznal, protože se u nich doma nikdy nevařil, začala jsem dělat hovězí vývar. Co je u nás stejné je taky to, že se o posvícení schází celá rodina, a dcery mi také pomáhají v přípravách. Je ale pravda, že třeba moje sestra posvícení vůbec nedrží. Ta si teda zřejmě nepřevzala nic.

Obec Tuchlovice

Fotografie č. 1

Kostel sv. Havla.

Fotografie č. 2

Plakát, lákající návštěvníky na 22. ročník Středočeského folklorního festivalu.

Fotografie č. 3

Základní škola v Tuchlovicích.

Fotografie č. 4

Kaplička sv. Floriána, k níž se v minulosti konaly pouti.

Autorka fotografií (fotografie č. 1-4): Radka Titzová

Oslavy posvícení v Tuchlovicích

Fotografie č.5

Děti se v rámci posvícenských oslav mohou povozit i na živých koních.

Fotografie č. 6

Posvícenský perníček, který lze koupit ve stánku na návsi.

Fotografie č. 7

Jednou ze zábavných atrakcí, která se na návsi každým rokem objevuje, jsou létající labutě.

Fotografie č. 8

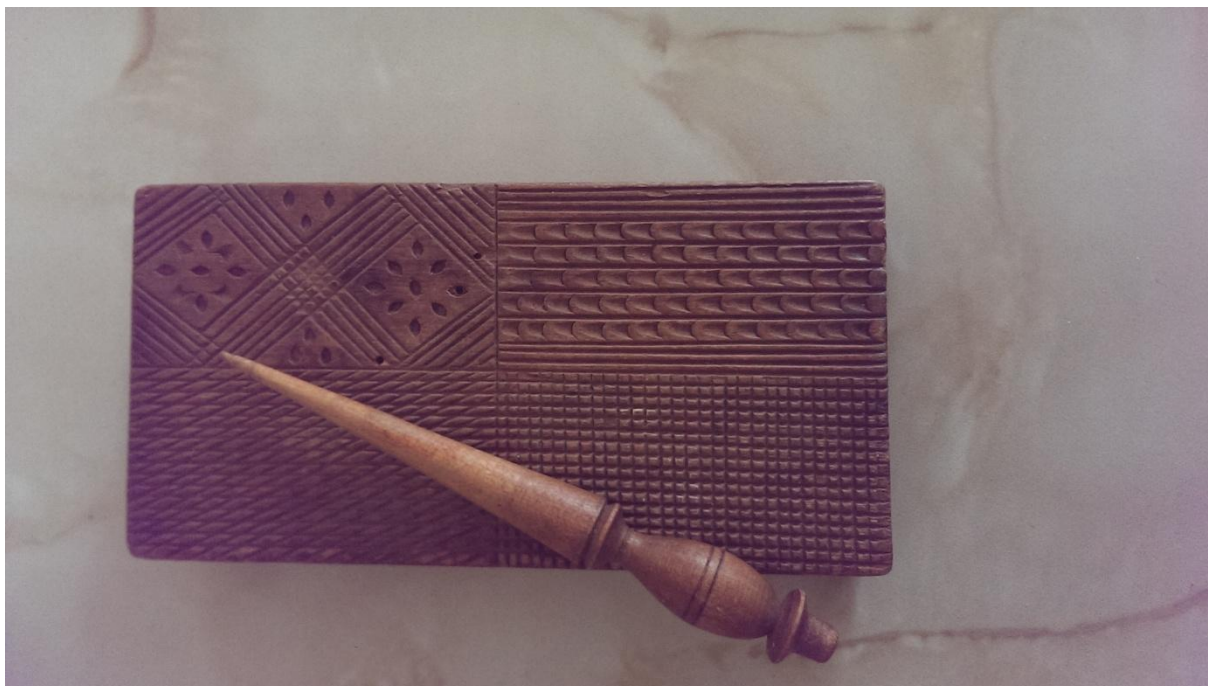
Účastníci posvícenských oslav si také mohou vystřelit papírovou růží.

Autorka fotografií (fotografie č. 5-8): pí. Jana Jirásková

Fotografie č. 9

Neodmyslitelnou součástí rodinných oslav jsou posvicenské koláčky s různými náplněmi.

Fotografie č. 10

Vzorované prkénko na výrobu takzvaných „makronek,“ které se dříve v jedné z rodin přidávaly do polévky (makronky byly vyrobeny z nudlového těsta, které se vyválelo na tenkou placku, z níž se následně vykrájely čtverečky, které se pomocí přiložené „jehly“ vytvarovaly do jakýchsi kornoutků).

Autorka fotografií (fotografie č. 9 a 10): Radka Titzová